

HEYDƏR ƏLİYEV:

müstəqilliyimizin əsas səbəbkarı

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

№ 160 (7085)

4 sentyabr 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

Kəlbəcər yeni həyat düzənində

Prezident İlham Əliyev: "Kəlbəcərin inkişafı ilə bağlı artıq planlarımızı reallaşdırırıq"

BRICS, yoxsa G7?

Niyə getdikcə daha çox ölkə bura qoşulmağa çalışır?

Türkiyənin iqtidar partiyası Milli Məclisə seçkilərdəki qələbə münasibətilə Yeni Azərbaycan Partiyasını təbrik edib

Qlobal istiləşmə: saniyədə 4 Xirosima bombası!

Bakıdakı tozlu hava neçə gün davam edəcək?

"ABŞ erməni terroruna göz yummaq istəyir"

"Formula-1" yarışları ölkəmizə böyük iqtisadi dividendlər gətirir

Kəlbəcər yeni həyat düzenində

Prezident İlham Əliyev: "Kəlbəcərin inkişafı ilə bağlı artıq planlarımızı reallaşdırırıq"

Böyük Qayıdış konsepsiyasına uyğun olaraq, işğaldan azad olunan ərazilərimiz kimi, Kəlbəcərdə də quruculuq-abadlıq işlərinə start verilib. Artıq işğaldan azad edilən rayonda irimiqyaslı layihələr həyata keçirilir. Kəlbəcər şəhərinin Baş planı əsasında işlər reallaşır. Kəlbəcər şəhərinin Baş planının hazırlanması zamanı onun özünəməxsus simasının formalaşdırılması üçün ərazinin coğrafi yerləşməsinə, quruluşuna uyğun olaraq müxtəlif memarlıq ənənələri də araşdırılıb, tətbiq ediləcək nümunələrlə bağlı təkliflər verilib. Baş planın konseptual əsasını sağlamlıq və dağ turizmi imkanlarının inkişafı, təbiətlə vəhdətdə yaşıl şəhər mühitinin yaradılması təşkil edir. Şəhərin mərkəzi hissəsində çoxmənzillik binalar, ətraflara doğru isə həyətyanı sahəsi olan fərdi evlər inşa olunacaq. Növbəti 20 il ərzində Kəlbəcər şəhərinin ərazisinin 237 hektara, əhalisinin sayının isə 17 min nəfərə çatacağı proqnozlaşdırılır.

Tədbirlər Planına əsasən, yerli sakinlərin geri qayıdışının təmin edilməsi fəaliyyət istiqaməti üzrə Kəlbəcər rayonunda 2026-cı ilədək 3500 ev - 2000 fərdi yaşayış evi və 1500 mənzil tikilərək istismara veriləcək. 2024-cü ildə 1115, 2025-ci ildə 725, 2026-cı ildə 1610 evin tikintisi baş tutacaq. 2026-cı ilə qədər 1 şəhər, 1 qəsəbə, 13 kənd olmaqla 15 yaşayış məntəqəsinin layihələndirmə işlərinə başlanılması nəzərdə tutulub. Artıq Prezident İlham Əliyev tərəfindən Kəlbəcər şəhərində inşa olunacaq işğal və Zəfər muzeyləri kompleksinin təməli qoyulub. Kompleksin bir hissəsi işğal tarixinə, digəri isə Zəfərə həsr olunacaq. Bu layihə ilə həm də təbiətə ehtiram nümayiş olunacaq. Kəlbəcərdə yeni yaradılmış komando qüvvələrinin hərbi hissəsinin açılışı ölkəmizin müdafiə potensialının göstəricisidir.

İSTISU QƏSƏBƏSİNƏ 159 AİLƏ KÖÇÜRÜLƏCƏK

Böyük Qayıdış strategiyası nəticəsində 30 illik həsrətdən sonra öz dedə-baba yurdlarından uzaq düşmüş insanlar müasir məkənlərdə həyat sürəcəklər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Kəlbəcəre növbəti səfəri çərçivəsində yeni təməllənməyə bu ərazinin müsir məkəna çevriləcəyinə əsaslanır. Cənab Prezidentin bildirdiyi kimi, "Kəlbəcərin inkişafı ilə bağlı artıq planlarımızı reallaşdırırıq".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 2-də Kəlbəcər rayonunun İstisu qəsəbəsinin təməlini qoyub. İstisu qəsəbəsi Kəlbəcərin qərb hissəsində yerləşir. Ümumi sahəsi 63,1 hektar olan qəsəbənin layihələndirilmə işləri mərhələli şəkildə aparılacaq. Baş plana əsasən, gələcəkdə burada 159 fərdi ev, "townhouse" tipli 71 ev (142 mənzil) və 180 mənzildən ibarət 10 bina tikiləcək. Birinci mərhələdə salınacaq ərazinin sahəsi 39,2 hektar təşkil edir. Bu mərhələdə 159 fərdi evin inşası nəzərdə tutulur. Burada iki, üç, dörd və beşotaqlı fərdi evlər tikiləcək. Qəsəbəyə birinci növbədə 159 ailə köçürüləcək. İstisu qəsəbəsində 352 şağird yerlik məktəb, 100 yerlik uşaq bağçası, inzibati bina, klub-icma mərkəzi, idman sağlamlıq mərkəzi, tibb məntəqəsi, bayraq meydanı, idman meydançası və digər

zəruri obyektlər yaradılacaq. Tarixən İstisu qəsəbəsində əhalinin əsas məşğuliyyəti üzümçülük, taxılçılıq, heyvandarlıq və baramaçılıq olub. Müasir səviyyədə qurulacaq qəsəbənin perspektivdə rayonun yerli əhəmiyyətli mərkəzlərindən biri kimi inkişafı əsas məqsədlərdəndir.

524 AİLƏLİK YAŞAYIŞ KOMPLEKSİ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Kəlbəcər şəhərində 524 ailəlik yaşayış kompleksinin tikintisi ilə tanış olublar. Bu yaşayış kompleksinin ümumi sahəsi 19,5 hektardır. Birinci mərhələdə buraya 201 ailə köçürüləcək. Bunun üçün kompleksdə dördmərtəbəli 6 bina tikilib. Binaların hər birində 27 mənzil mövcuddur. Mənzillərin 54-ü ikiotaqlı, 72-si üçotaqlı və 36-sı dördotaqlıdır.

KƏLBƏCƏR VƏ LAÇIN SAKİNLƏRİ ÜÇÜN YENİ İŞ YERİ

Dövlətimizin başçısının Kəlbəcəre səfəri tarixi hadisələrlə yadda qalır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Kəlbəcər rayonunda "İstisu" mineral su zavodunun açılışında iştirak ediblər. "İstisu" mineral su zavodu uzun illər Kəlbəcərin müstəsna keyfiyyəti və sağlamlığa faydaları ilə tanınan termal su yatağından çıxan eyniadlı suyunu 30 illik müddətdən sonra yenidən istehlakçılara təqdim edir. Qeyd edək ki, 1976-cı ildən etibarən Kəlbəcər rayonunda "İstisu" mineral suyunun istehsalına başlanılıb. Bununla da nadir və faydalı mineral tərkibə malik "İstisu" təbii mineral suyu geniş coğrafiyada şöhrət tapıb. Prezident İlham Əliyev zavodu işə salıb. Mənbəyini Azərbaycanın Kəlbəcər rayonunun mənzərəli dağlıq bölgəsində, dəniz səviyyəsindən 1600 metrden çox yüksəklikdə yerləşən termal su yataqlarından götürən və təbii halda 60°C-dən yuxarı temperaturda çıxan "İstisu" mineral suyu regionun mineral

larla zəngin nadir suyu kimi xarakterizə olunur. Lakin torpaqlarımızın Ermənistan tərəfindən işğalı ilə əlaqədar 30 il ərzində "İstisu" təbii mineral suyunun istehsalı dayanıb.

Təməli 2022-ci il iyunun 26-da Prezident İlham Əliyev tərəfindən qoyulan "İstisu" mineral su zavodunda işlər 2024-cü ildə tam başa çatdırılıb. "İstisu" mineral su zavodu müasir avtomatlaşdırılmış sudoldurma xətləri və robotlaşdırılmış anbar idarəetmə sistemləri ilə təchiz edilib. İstehsal xətləri Almaniyanın "Krones" şirkəti tərəfindən təchiz edilib və quraşdırılıb. Ən son texnologiyaların tətbiqi nəticəsində zavodda yüksəkkeyfiyyətli mineral su istehsal edilməklə yanaşı, suyun təbii xüsusiyyətlərini qoruyub saxlamaq da mümkün olub. "İstisu" zavodunun illik istehsal gücü 100 milyon şüşə butulkadan artıqdır. Zavodda istehsal olunan su həm keyfiyyəti, həm də müasir standartlara cavab verməsi ilə seçilir. Beynəlxalq təsnifat meyarlarına görə, Kəlbəcər rayonunda yerləşən təbii mineral su "İstisu" - natrium bikarbonat və sulfatla zəngin mineral su kimi təsnif edilir. Tərkibində olan kalsium, maqnezium, bikarbonat, sulfat və digər faydalı elementlər orqanizmə müsbət təsir göstərir. "İstisu" təbii mineral suyu, eyni zamanda, yerli və beynəlxalq keyfiyyət və təhlükəsizlik standartlarına cavab verir. Belə ki, mineral su AZS 216-2006, ISO 9001:2015 və ISO 22000:2018 standartlarına uyğun olaraq sertifikatlaşdırılıb.

AZƏRBAYCANIN REGIONAL ENERJİ

MÜSTƏQİLLİYİ GÜCLƏNDİRİLİR

Bərpa olunan enerji mənbələri üzrə yüksək potensiala malik ölkələrdən biri olan Azərbaycanda bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadəyə xüsusi diqqət yetirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən enerji təhlükəsizliyi siyasətinin əsas məqsədlərindən biri də ölkədə bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadənin gücləndirilməsidir.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası və inkişafı Azərbaycan üçün mühüm bir mərhələdir. Bu ərazilərdə yaşıl enerjiyə keçid, iqtisadi inkişafı sürətləndirmək və ətraf mühiti qorumaq baxımından əhəmiyyətlidir. Azərbaycan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa olunan enerji mənbələrinin inkişafını ön plana çəkərək, yaşıl enerjiyə keçid prosesini sürətləndirir. Bununla bağlı məqsədyönlü tədbirlər reallaşır.

Kəlbəcər rayonunda dövlətimizin başçısı "AzərEnerji" ASC-nin 4,3 MvT gücündə "Zar" Kiçik Su Elektrik Stansiyasının (KSES-in) açılışında iştirak edib və SCADA sistemi vasitəsilə Göygöl rayonunda yeni tikilən 4,1 MvT gücündə "Toğanalı" KSES-in açılışını edib. Kiçik Qafqaz dağ silsiləsindəki bu laqlar, ərinti suları da daxil olmaqla mənbəyi Azərbaycan ərazisində formalaşan çaylar üzərində yaşıl enerji istehsal edəcək su elektrik stansiyalarının yaradılması prosesi sistemli şəkildə davam edir. Cari ilin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan olunduğu və COP29-a ev

sahibliyi edəcək Azərbaycanın Kəlbəcər rayonunda 4,3 meqavat gücündə "Zar", Göygöl rayonunda isə 4,1 meqavat gücündə "Toğanalı" Kiçik Su Elektrik stansiyaları cəmi bir il ərzində tikilib. İnnovativ mühəndislik işi sayılan bu stansiyaların maşın zallarında Avropa istehsalı olan turbin, generator və məsafədən idarəetmə üçün rəqəmsal avadanlıqlar quraşdırılıb. Stansiyalar 24 damarlı fiber-optik kabel xətləri ilə ölkənin mərkəzləşmiş optik kabel şəbəkəsinə və SCADA sistemə inteqrasiya olunub. Bu elektrik stansiyalarını su ilə təchiz etmək üçün "AzərEnerji" tərəfindən Zar və Kürəkçay çaylarının üzərində ekoloji normalar daxilində baş suqəbulədic qurğular inşa edilib. Bu məqsədlə çaylarda yaşayan canlıların, ümumilikdə flora və faunanın qorunmasını təmin etmək üçün xüsusi hidrotexniki qurğular tikilib. Ümumilikdə hər iki stansiya üçün çətin relyefdə 14 min metr derivasiya boruları çəkilib və çay ekosisteminin qorunmasına xüsusi önəm verilib.

"Zar" və "Toğanalı" KSES-lərdə ümumilikdə 25 milyon kilovat-saatədək yaşıl enerjinin istehsal olunması nəzərdə tutulur ki, bu da 5,5 milyon kubmetr təbii qaza qənaət edilməsi, 10 min tondan çox karbon emissiyasının qarşısının alınması deməkdir.

Prezident İlham Əliyevin işğaldan azad edilən əraziləri yaşıl enerji zonasına çevirmək, regionun hidroenerji potensialından səmərəli istifadə etmək barədə tapşırıqlarına əsasən "AzərEnerji" ASC tərəfindən ümumi gücü 37,5 MvT olan 6 kiçik su elektrik stansiyasının tikintisi üzrə işlərə başlanılıb. Bu su elektrik stansiyalarının 2025-ci ilin birinci yarısında istismara verilməsi nəzərdə tutulur.

Həmin stansiyalarda ümumilikdə 110 milyon kVts-dan çox elektrik enerjisi istehsal ediləcək ki, nəticədə 24 milyon kubmetrdən çox təbii qaza qənaət olunacaq, həmçinin 44 min tondan çox karbon qazının atmosfərə atılmasının qarşısı alınacaq.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda indiyədək ümumi gücü 270 MvT olan 32 su elektrik stansiyası istismara verilib və bu gündə 492 milyon kilovat-saat sifir emissiyalı elektrik enerjisi istehsal edilib. Bununla da 110 milyon kubmetr təbii qaza qənaət olunub, 200 min ton karbon emissiyasının atmosfərə atılmasının qarşısı alınır.

Müqayisə üçün bildirik ki, Azərbaycanın digər regionlarında SES-lərin illik istehsalı ortalama 1,2 milyard kilovat-saat təşkil edirsə, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda bu həcm 50 faiz daha çoxdur. Artıq işğaldan azad olunan ərazilərimizdə abadlıq-quruculuq işlərinin sürəti artıb. Azərbaycan Prezidentinin həyata keçirdiyi uzaqgörən siyasətinin məntəqisi nəticəsidir ki, illərdir yurd-yuva həsrəti ilə yaşayan insanlar öz yaşadıkları yurd yerlərinə dönlürlər.

Zümrüd BAYRAMOVA

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin həyatı kitablara sığmayacaq qədər dərin və mənalıdır. Azərbaycan xalqının həyatında, müstəqilliyinə qovuşmasında, inkişaf və tərəqqisində, milli dəyərlərinin formalaşmasında, tarixinin, mədəniyyətinin qorunub yaşadılmasında və günlərlə saya biləcəyimiz digər məsələlərdə Ulu Öndərin rolu əvəzsizdir. Böyük şəxsiyyətin həyat və fəaliyyətinin Azərbaycan tarixinin ayrıca bir mərhələsini təşkil edən Naxçıvan dövrü isə daha diqqətçəkəndir. Çünki bu mərhələ ümumilikdə Azərbaycan xalqının taleyinin dəyişməsinə xidmət edən bir mərhələ olmuşdur.

Görkəmli dövlət xadiminin 1991-ci il sentyabrın 3-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində keçirilən fövqəladə sessiyada deputatların və iclas zalının qarşısına toplaşan minlərlə insanın təkidli ilə Ali Məclisin Sədri seçilməsi də Azərbaycanın müstəqillik yollunun əsasını qoymuşdur.

"Bu zamanın, bu dəqiqələrin, bu saatin hökmünü nəzərə almaya bilməzdim. Xalqın bu əhval-ruhiyyəsini, tələblərini nəzərə alaraq bütün məsələləri götür-qoy etdim. Mən öz taleyimi xalqa tapşırıbmışam və xalqın iradəsini, yaqın ki, indi bu müddətdə, bu çətin dövrdə yerinə yetirməliyəm", - deyən dahi şəxsiyyət Naxçıvan Muxtar Respublikasını erməni təcavüzündən xilas etmiş, blokada şəraitində gələcək inkişafın böyük təməllərini atmışdır. Görkəmli dövlət xadiminin qədim diyardan Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinə və Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə deputat seçilməsi böyük təcrübəyə malik olan qüdrətli siyasətçinin ölkənin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak etməsinə meydan açmışdır. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xalq deputatı kimi fəaliyyəti, onun iradəsi ilə qəbul olunmuş qərarlar müstəqillik tariximizin ən parlaq səhifələrini təşkil edir.

Müstəqilliyimizin əsas səbəbkarı

1990-cı ilin yanvar ayında Azərbaycanın ayrı-ayrı rayonlarının, eləcə də Naxçıvanın sərhədlərində ermənilər tərəfindən münafiqşələr törədilirdi. Yanvar ayının 18-də keçmiş SSRİ-nin Daxili Qoşunlarının iştirakı ilə Naxçıvanın Kərki kəndi işğal olunmuşdu. Ermənilərin Sədərək istiqamətində mütəmadi hücumları başlamışdı və vəziyyət gündən-günə gərginləşirdi. Yanvarın 20-də Bakıda törədilən faciə ilə Naxçıvanın sərhədlərində münafiqşələrin başlanmasının üst-üstə düşməsi isə ermənilərin havadarlarının əvvəlcədən hazırladıkları böyük plan üzrə cəhəyan edirdi. Belə ki, burada məqsəd diqqətən Bakı hadisələrinə yönəlməsi fonunda Naxçıvanın əhalisi arasında ümidsizlik yaradaraq bölgənin boşaldılması və erməni işğalı üçün şəraitin yaradılması idi. Digər tərəfdən isə Naxçıvanı ölkənin paytaxtı ilə birləşdirən yollarda da ermənilər tərəfindən münafiqşə törədilir, Bakı-Naxçıvan qatları dayandırılır, günlərlə işləmir, maşinistlətə qarşı vəhşiliklər edilirdi. Naxçıvan blokada vəziyyətinə salınırdı. Bütün bu əməllərin arxasında kimin olduğu, kimin planı və gücü ilə həyata keçirilməsi 20 Yanvar hadisələrindən sonra Naxçıvana qayıdan və burada yaşayan Ulu Öndərə gün kimi aydın idi. Elə buna görə də Ali Məclisin 14 dekabr 1990-cı il tarixdə keçirilən sessiyasında yeni ittifaq müqaviləsinə münasibət məsələsi müzakirə olunarkən məsələ ilə bağlı çıxış edən Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Mən yeni ittifaqa daxil olmağın və bunun üçün referendum keçirməyin heç bir şərt qoymadan əleyhinəyəm. Azərbaycan Respublikası iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməli, tam istiqlalyyət uğrunda mübarizə aparmalıdır..."

1991-ci il sentyabrın 3-də Heydər Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində

HEYDƏR ƏLİYEV: müstəqilliyimizin əsas səbəbkarı

Sədr seçilməsi heç də keçmiş Sovetlər İttifaqı rəhbərliyinin nüfuzlu simasının kiçik bir əyalətə rəhbər seçilməsi deyildi. Bu, Azərbaycanı çox yaxşı bələd olduğu ittifaqın caynağından qoparmaq üçün yolun başlanğıcı idi. Naxçıvanda yaşadığı halda, Azərbaycanı idarə etmək qabiliyyətinin, xalqın müstəqillik arzusuunu reallaşdırmaq bacarığının, tarixi sənədlərin qəbulu və həyata keçirilməsi əzminin nümayişi idi. Bu seçim eyni zamanda Azərbaycanın qədim diyarı Naxçıvanın erməni təcavüzündən, onun düşmənlərinə keçmək təhlükəsindən xilas idi.

Təbii ki, bütün bu hadisələrin fonunda Ulu Öndərin yaşadığı, rəhbərlik etdiyi Naxçıvanda SSRİ-nin saxlanılmasına dair referendum keçirilə bilməzdi. Beləliklə də referendum Naxçıvanda boykot edildi. Bu barədə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin 18 oktyabr 1991-ci il tarixli sessiyasında qəbul edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi haqqında" Konstitusiyaya Aktına münasibətlə əlaqədar Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin 26 oktyabr 1991-ci il tarixli bəyanatında deyilir: "Naxçıvan Muxtar Respublikasının demokratik qüvvələri son üç ildə Azərbaycan Respublikasının milli azadlığı, müstəqilliyi uğrunda fəal mübarizə aparıb, bu yolda qurbanlar verib və 18 oktyabr 1991-ci ildə qəbul olunmuş "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi haqqında" Konstitusiyaya Aktını bütün Azərbaycan demokratik qüvvələrinin böyük qələbəsi kimi qiymətləndirir. 17 mart 1991-ci il tarixdə Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının saxlanması haqqında referendumda Naxçıvan Muxtar Respublikası əhalisinin iştirak etməməsi məhz muxtar respublika demokratik qüvvələrinin Azərbaycanın milli azadlığı, istiqlalyyətini uğrunda apardığı mübarizə ilə əlaqədardır.

Razılıq hissi ilə bildiririk ki, nəhayət, Azərbaycan Respublikası ali hakimiyyət orqanı tərəfindən milli azadlıq niyyətlərimizin həyata keçirilməsi üçün ilk addım atılıbdir...

Bundan sonra Azərbaycan Respublikasının Sovet İttifaqının hakimiyyət orqanlarında iştirak etməsi yolverilməzdir. Azərbaycanın

dövlət müstəqilliyini tam reallığa çevirmək üçün ümumi xalq səsverməsinin keçirilməsi vacibdir və məqsədemüvafiq olardı. Azərbaycan xalqı tam əmin ola bilər ki, naxçıvanlılar milli azadlıq uğrunda mübarizəni daha əzmlə davam etdirəcəklər". Dövlətimizin başçısı bu məsələyə münasibət bildirərkən tarixi faktı əsaslanaraq demişdir: "... Heydər Əliyev qoymadı ki, Naxçıvanda bu referendum keçirilsin. İndi baxın, müstəqilliyə aparın addımlar hansılardır? Müstəqilliyə aparın yollar haradan keçib?.. Mən istərdim ki, hər kəs bu tarixi bilsin və müstəqilliyin əsas səbəbkarlarını tanıсын. Bizim müstəqilliyimizə gedən yol məhz 17 noyabr 1990-cı ildən başlamışdır ki, indi dövlət bayrağımız olan üçrəngli bayraq dövlət bayrağı kimi təsis edildi".

Gülünc qərarları ləğv edən tarixi qərarlar

70 illik əsərə zəncirinin tamamilə qırılıb dağılmaq üzrə olduğu, 15 müttəfiqin azadlıq naminə mübarizə apardığı bir vaxtda, xüsusilə də 1990-cı ilin 19-20 yanvarında Bakının Azadlıq meydanında müstəqillik uğrunda yüzlərlə şəhidi olan ölkənin Ali Sovetinin 1991-ci il 16 yanvar tarixli qərarına günümüzün prizmasından baxdıqda həmin dövrdə bu xalqın taleyinin kimlərin əlində olması böyük təəssüf hissi doğurur. Adıçəkilən tarixdə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti "Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının saxlanması məsələsi üzrə SSRİ referendumunun Azərbaycan Respublikasında keçirilməsinin təşkili haqqında" qərar qəbul etmişdi. Qərarda referendumun "Ümumxalq səsverməsi (SSRİ referendumu) haqqında" SSRİ Qanununun 17-ci və 18-ci maddələrinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasında 1991-ci il martın 17-də keçirilməsi qeyd olunurdu.

Nə üçün qəbul edilmişdi bu gülünc qərar? Axı artıq vaxt yetişmişdi. Müstəqilliyimizin bir addımlığında bu qərarı qəbul etməyin təbii ki, başqa mənası yox idi. Burada onların məqsədi yalnız tutduqları vəzifəni qorumaqdan, xal-

qı əzməkdən, yüzillik müstəqillik arzularını məhv etməkdən ibarət idi. Sual olunur, ölkəsində 20 Yanvar hadisəsini yaşayan bir dövlət memuru nə qədər qəddar ola bilərdi ki, bu hadisəni törədən qurumun yenidən hakimiyyətdə qalmasına, özünüsə onun əsarətinə baş əyməsinə səs verə bilərdi.

Qızıqdırılıb meydana salınan ermənilərin sərhədlərimizdə törətdiyi əməllər, 1988-ci ildən başlayan Ermənistan-Azərbaycan münafiqşələrinin hər gün kəskinləşməsi hələ də bu memurları qəflət yuxusundan ayıra bilmirdi. Çünki onlar fərqli yaşayışı, öz vəzifə səlahiyyətlərini, masalarını bütöv bir xalqın mənafeyindən, taleyindən üstün tuturdular. Bütün bunlara görə də SSRİ-nin saxlanması onlar üçün vacib məsələ idi.

Bu barədə dövlət başçısı cənab İlham Əliyev tarixi və dəyərli fikirlərini bildirərək qeyd edib ki, Sovet İttifaqı dağılırdı, Rusiya Federasiyası özü dövlət suverenliyi haqqında Konstitusiyaya Aktını bizdən qabaq qəbul etmişdi: "Rusiya çıxdı, Ukrayna çıxdı, bütün qalan respublikaları çıxdı. Azərbaycan rəhbərliyi nəyi gözləyirdi, kimi gözləyirdi? Bilirsiniz, ona görə, bu tarixi bilmədən düzgün təsəvvür formalaşdırmaq çətindir. Gələcəkdə düzgün addımların atılması üçün də bu vacibdir və gənc nəsil də bunu bilməlidir. Tarixi həqiqət belədir. Amma, eyni zamanda, bizim o ildə digər tarixi həqiqət var - o da 17 noyabr tarixidir. 1990-cı il noyabrın 17-də Heydər Əliyevin tə-

şəbbüsü ilə o vaxt Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adı dəyişdirildi, "Sovet Sosialist" sözləri o addan götürüldü, sadəcə, Naxçıvan Muxtar Respublikası adlandırıldı. 1990-cı il noyabrın 17-də Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı Naxçıvanda rəsmi bayraq kimi qəbul edildi. Bu tarixi videolar var. Eyni zamanda, Azərbaycan Ali Soveti qarşısında vəsatət qaldırıldı ki, oxşar addımı Azərbaycan Ali Soveti də etsin. Ancaq bunu etmədi. Əksinə, 1991-ci ilin yazında Sovet İttifaqı çərçivəsində keçirilmiş referendumda, Sovet İttifaqının saxlanması dair referendumda ovahtki Azərbaycan rəhbərliyi xalqın iradəsinə zidd olaraq o referendumun nəticələrini saxtalaşdıraraq Sovet İttifaqının saxlanmasına səs verdi".

Ölkədəki vəziyyət fonunda "91-lər" in mühüm missiyası

1990-cı illərin əvvəlində respublikada vəziyyət olduqca ağır idi-Azərbaycanda ictimai-siyasi proseslər idarəolunmaz forma alırdı. Hakimiyyətdə olanlar isə sanki xalqın maraqlarını unutmuşdular. Onların nəyə xidmət etdiklərini anlamaq mümkün deyildi. Xalqın müqəddəratı, istəyi, Vətənin təhlükəsizliyi onları maraqlandırmırdı. Həmin dövrdə xalq ağır vəziyyətə düşmüşdü və ən başlıcası mənəvi cəhətdən sarsılmışdı. Hakimiyyətə qarşı ümumxalq narazılığı yaranmışdı və insanlar mitinqlər, etiraz aksiyaları keçirməklə hakimiyyətə etirazlarını bildirdirdilər. Ümumxalq narazılığı fonunda 1992-ci ildə respublikada hakimiyyətə gələn AXC-Müsavat cütliüyü dağıdıcı proseslərin qarşısını nəinki almadı, əksinə hərəmçlik daha da artdı, Ermənistanın hərbi təcavüzü daha da sürətləndi. Çox qısa zamanda xalq AXC-Müsavat hakimiyyətinin idarəçiliyi bacarmadığının şahidi oldu.

Ardı Səh. 4

HEYDƏR ƏLİYEV: müstəqilliyimizin əsas səbəbkarı

Əvvəli səh. 3

Bu hakimiyyətin faciəsi onda idi ki, bacarıqlı, peşəkar insanları da vəzifədən kənarlaşdırırdı. Beləliklə, o vaxtkı hakimiyyətin yarıtılmaz siyasəti nəticəsində ölkəmiz uçuruma doğru sürüklənirdi, Azərbaycan məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qalmışdı.

Ölkədəki ümumi vəziyyətin nə qədər təhlükəli olduğunu cəmiyyətin sağlam qüvvələri, ziyalılar yaxşı dərk edirdilər. Bu insanlar anlayırdı ki, Azərbaycanı belə bir ağır vəziyyətdən xalqımızın ləyaqətli oğlu Heydər Əliyev kimi böyük dövlət xadimi, bütün dünyada tanınmış bir şəxsiyyət xilas edə bilər. Amma ozamankı hakimiyyət Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təcrübəsindən nəinki bəhrələnmək istəmirdi, əksinə ona qarşı əsassız mübarizə aparırdı.

Bütün bunlara rəğmən tanınmış ziyalılar Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışını olduqca zəruri hesab edirdilər. Respublikanın bütün əhalisi Ulu Öndərin hakimiyyətə gəlməsini istəyirdi. Amma hakimiyyət hər vaxtla buna mane olurdu. Yaş senzini ortaya atmışdılar ki, Heydər Əliyev seçkilərdə iştirak edə bilməzdi.

Belə olan təqdirdə, cəmiyyətin öndə gedən bir qrup ziyalısı 16 oktyabr 1992-ci ildə "Səs" qəzeti vasitəsilə Ulu Öndər Heydər Əliyevə müraciət etdi. "91-lər"-in fəaliyyəti kimi tariximizə düşən bu hadisə çox önəmlidir. Çünki ziyalılar görürdülər ki, ölkədə separatçılıq baş alıb gedir, qanunsuz silahlı dəstələr insanlar üçün böyük təhlükəyə çevrilir, əhəlinin həyat səviyyəsi də sürətlə aşağı düşür. Yəni, sözlən əsl mənasında Vətən əldən gedirdi. Belə bir şəraitdə 91 ziyalı Heydər Əliyevə yeni bir partiyanın yaradılması və həmin partiya rəhbərlik etməsi ilə bağlı müraciət etdi. Partiyanın yaradılmasında məqsəd demokratik yolla hakimiyyətə gəlib Vətəni xilas etməkdir. Bütün Azərbaycan xalqı görürdü ki, Heydər Əliyev Naxçıvanı məhv olmaqdan xilas etdi. Blokada şəraitində olan bir bölgədə insanlarla Heydər Əliyevin birliyi bütün çətinliklərə sinə gərdi. Bütün xalq Heydər Əliyevi çox sevirdi. Ona inanır və böyük ümid bəsləyirdi. Onun birinci dəfə Azərbaycanda hakimiyyətdə olduğu dövrdə gördüyü işlər, dövlətimizin başçısının da vurğuladığı kimi, həmin dövrdə Qarabağda separatist qüvvələrin baş qaldıra bilməməsi bu inamı daha da möhkəmlətməmişdi. Dövlət başçısının dediyi kimi: Heydər Əliyev cəmiyyətdə inam çox yüksək səviyyədə idi. Bu inamın əsas səbəbləri o idi ki, Azərbaycanda işlədiyi dövrdə o həmişə xalqa xidmət edirdi, həmişə xalqın qayğıları ilə yaşayırdı, həmişə xalqla birlikdə idi, bir yerdə idi. Məhz onun rəhbərliyi altında Azərbaycan 1970-80-ci illərin əvvəllərində sovet məkanında ən geridə qalmış respublikadan ən qabaqcıl respublikaların birinə çevrilmişdir və bütün statistik göstəricilər bunu təsdiqləyir. Eyni zamanda, Azərbaycanda yaşayan vətəndaşların həyat səviyyəsi ildən-ildə yaxşılaşdı, xüsusilə kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan insanlar öz heyatını yenidən qura bildişdilər.

Dövlətimizin başçısı ötən 30 ilin tarixini çox ətraflı, bütün hadisələri xronoloji ardıcılıqla şərh etməklə böyük bir tarixdən söhbət açır, Ulu Öndərimizin qətiyyətini, iradə və bacarığını tarixi faktlarla göstərirdi: ... Heydər Əliyev bütün vəzifələrdən istefa verəndən iki həftə keçməmiş erməni separatçıları artıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılıb Ermənistanla birləşməsi ilə bağlı məsələ qaldırılmışdılar. Yəni, bu amillər göstərir ki, Ulu Öndər pənsiyada olanda da, xalqımız üçün ən faciəvi günlərdə də xalqla birlikdə idi. 20 Yanvar faciəsinin ertəsi günü Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrək sovet hökumətini, Kommunist Partiyasını - uzun illər xidmət etdiyi partiyayı ittiham etmişdir, bu dəhşətli cinayəti qınamışdır. Bütün bunlar və eyni zamanda, Naxçıvanda çalışdığı dövrdə müstəqilliyə doğru atılan addımlar, o cümlədən Azərbaycan Demokratik Respublikasının Dövlət Bayrağının Naxçıvanda rəsmi bayraq kimi təsis edilməsi və digər addımlar, həmçinin Naxçıvanın erməni işğalından qorunması xalqın ona inamını daha da artırırdı və bütün bu amillər nəticədə xalqımızın müdrikliliyinə əsaslanaraq gələcəkdə Azərbaycanı böyük bəlalardan qurtara bildişdilər.

Azərbaycanın xilas-Yeni Azərbaycan Partiyası

Məşhur "91-lər" öz tarixi missiyasını şərəflə yerinə yetirdilər. Yeni bir partiyanın-Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılması da reallaşdı. Partiyanın təsis konfransı Naxçıvanda keçirildi. Təsis konfransında ölkəmizin bütün bölgələrindən 500-dən çox nümayəndə iştirak edirdi və onların tarixi qərarları tariximizin yeni səhifəsinin açılmasına gətirib çıxardı.

Yeni Azərbaycan Partiyasının Naxçıvanda keçirilmiş bi-

rinci təsis konfransını tarixi hadisə adlandıran dövlətimizin başçısı deyirdi: Ulu Öndərin sədrliyi ilə keçirilmiş bu konfransdan sonra ölkəmizdə yeni siyasi qüvvə yaranmışdır. Yeni Azərbaycan Partiyası yarananda müxalifət partiyası kimi yaranmışdır və dövlətin ağır problemlərinin, yükünün bir hissəsini öz üzərinə götürmək böyük məsuliyyət tələb edən addım idi. Çünki o vaxt, bir daha demək istəyirəm, ölkədə gedən proseslər çox narahatedici idi və Azərbaycanın gələcəli nümayəndələrinin məhz Heydər Əliyevə müraciət etməsi bu zərurətdən doğurdu. Çünki ölkə artıq idarəolunmaz vəziyyətə düşmüşdü, bir il ərzində dövlətçiliyin əsasları qoyulmamışdı, demokratik inkişaf ləng gedirdi, əslində, geriye addımlar atılırdı. Biz təkə senzuranın tətbiq edilməsini yada salsaq, demək kifayətdir ki, o vaxt demokratik mühitdən söhbət gedə bilməzdi. Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis konfransının məhz Naxçıvanda keçirilməsi də buna bağlı idi. O vaxt Bakıda bu konfransın keçirilməsinə icazə verilməmişdi. Yeni, demokratik dəyərlər elan olunsa da, Azərbaycan xalqı faktiki olaraq həyatda bunun əksini görürdü. Media azadlığı yox idi, iqtisadiyyat çox ağır vəziyyətdə idi, insanların sosial vəziyyəti gündən-günə ağırlaşdı, yoxsulluq təxminən 90 faizə çatmışdı, sənaye istehsalı iflic vəziyyətdə idi. Bizim sənayemizin aparıcı sahəsi olan neft-qaz sənayesi də böyük tənəzzülə uğramışdı və faktiki olaraq ölkəmizdə elektrik enerjisi böhranı hökm sürürdü. Nizami ordu yaradılmamışdı, inflyasiya ikirəqəmlidən üçrəqəmliyə keçirdi. Yeni, budur 1992-ci ilin noyabr ayında ölkəmizdə yaranmış vəziyyət. YAP-ın təsis konfransından yeddi ay keçəndən sonra Heydər Əliyevin xalqın tələbi ilə Bakıya dəvət edilməsi, parlamentin sədri seçilməsi, 11 ay keçəndən sonra - oktyabr ayında isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi ilə tariximizin o qara səhifəsi bağlanmışdır. Və biz bağlanan o qara səhifədən sonra başlanan tariximizin parlaq səhifələri ilə bu gün fəxr edirik, qürur duyuruq.

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi, milli azadlığı əbədidir və əbədi olacaqdır!

Bu dəyərlə fikirlərin müəllifi olan Ulu Öndərin uzaqqörənliyi, əzmkarlığı, məsələtkeşliyi, ideyaları ilə müstəqilliyimiz qorundu, yaşadı, əbədiləşdi. Bu gün müstəqil Azərbaycanımız etibarlı əllərdədir. 1990-cı illərdə səriştəsiz dövlət rəhbərləri tərəfindən ermənilərə satılan torpaqlarımız fəaliyyətdə daim Heydər Əliyev siyasətinə, ideologiyasına əsaslanan dövlət başçımızın rəhbərliyi ilə 2020-ci ildə-44 günlük müharibədə şücaətli Milli Ordumuz tərəfindən işğaldan azad edildi. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin olunması Ulu Öndərimizin ən böyük arzusunun reallaşması idi.

Bu barədə Prezident İlham Əliyevin dəyərlə və yadda qalan, bütün nəsillərə nümunə olan fikirlərini dinləmək kifayətdir: Heydər Əliyev öz siyasi vəsiyyətində bir şey də demişdir. Artıq bunu dəfələrlə demişəm, Azərbaycan xalqı da bilir ki, başa çatdırıla bilmədiyimiz işləri davamçılarımız başa çatdıracaq. Onların arasında yəqin ki, mən belə hesab edirəm, ilk növbədə, Qarabağ probleminin həllini nəzərdə tuturuq. Biz, onun davamçıları bu problemi bütün işlərimizin mərkəzinə qoyduq. Yəni, hər bir addım, hər bir təşəbbüs, hər bir sərmayə, hər bir beynəlxalq təmas bu məqsədi güdüdü ki, bu, bizi müqəddəs hədəfimizə yaxınlaşdırır, yoxsa uzaqlaşdırır?! Ona görə bütün işlərimizin mahiyyəti məhz bu idi - Qarabağı azad etmək, tarixi ədaləti bərpa etmək. Biz bu hədəfə doğru gedirik. Bizim yolumuz çox çətkdi. Ancaq elə gedib, elə nöqtə vurmali idik ki, bu, birdəfəlik olsun. Biz avantüraya heç vaxt gedə bilməzdik. Biz səhv addım, yaxud da ki, vaxtsiz addım ata bilməzdik. Biz hər şeyi ölçüb-biçib öz gücümüzü, eyni zamanda, digər amilləri nəzərə alaraq ən düzgün vaxt seçməli idik, ən düzgün vaxt üçün ən yaxşı vəziyyətdə olmalı idik. Xalqımız Ordumuzla tam birləşdi. Ona görə biz hamımız deyirik ki, bu, ümumxalq Qələbəsidir. Çünki xalq-iqtidar bir yumruq kimi birləşdi və cəmi 44 gün ərzində biz istədiyimizə nail olduq, tarixi ədaləti bərpa etdik, düşməni torpaqlarımızdan qovduq. 8 noyabr 2020-ci il hamımızın yaddaşında əbədi qalacaq, o cümlədən mənim. O vaxt Ulu Öndərin məzarını ziyarət etdim, ondan sonra şəhidlərin qəbrini ziyarət etdim. Şəhidlər xiyabanında Azərbaycan xalqına Şuşa müjdəsini verdim. Ulu Öndərin məzarı önündə özümə dedim ki, bu vəsiyyət də, bu sonuncu vəsiyyət də yerinə yetirildi.

Bəli, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi, milli azadlığı əbədidir və əbədi olacaqdır!

Mətanət Məmmədova

Prezidentin Mətbuat Xidmətinin məlumatı

Simali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Ersin Tatar sentyabrın 3-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib. Ersin Tatar növbədənənar parlament seçkilərində Yeni Azərbaycan Partiyasının inamlı qələbəsi münasibətilə təbriklərini çatdırıb. O, seçkilərin azad, demokratik, sərbəst mühitdə keçdiyini və Azərbaycan xalqının iradəsini ifadə etdiyini vurğulayıb.

Ersin Tatar Azərbaycan parlamentində Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti ilə dostluq qrupunun yaradılmasını da vurğulayaraq yeni parlamentlə parlamentlərarası dostluq qrupu çərçivəsində əməkdaşlığın uğurla davam etdiriləcəyinə əminliyini bildirib.

Ölkəsinin Türk Dövlətləri Təşkilatının Şuşa Zirvə görüşünə dəvət olunmasını məmnunluqla xatırladan Ersin Tatar Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin bu təşkilatla əlaqələrinin inkişafına verdiyi dəstəyə və dəvətə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını ifadə edib. Prezident İlham Əliyev təbriklərə görə təşəkkürünü bildirib. Azərbaycanın bundan sonra da Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Türk Dövlətlər Təşkilatı çərçivəsində əlaqələrinin inkişafına və əməkdaşlığının genişlənməsinə dəstək verəcəyini qeyd edib.

Söhbət zamanı qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Türkiyənin iqtidar partiyası Milli Məclisə seçkilərdəki qələbə münasibətilə Yeni Azərbaycan Partiyasını təbrik edib

Ümid edirəm ki, Milli Məclisə 1 sentyabr seçkilərinin nəticələri Azərbaycanın gələcək inkişafına töhfə verəcək və ölkələrimiz arasında münasibətlərin daha da möhkəmləndirilməsinə rəhni olacaq.

Təbrik edirəm və yeni çağırış Azərbaycan parlamentinə nailiyyətlər arzu edirəm. Bu barədə AZƏRTAC-a müsahibəsində Türkiyənin hakim Ədalət və İnkişaf Partiyası sədrinin birinci müavini, Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Əfqan Ala bildirib.

Onun sözlərinə görə, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında münasibətlər Ümummilli Lider Heydər Əliyevin "Bir millət, iki dövlət" kəlamı kontekstində uğurla inkişaf edir, Türkiyənin Ədalət və İnkişaf Partiyası ilə Yeni Azərbaycan Partiyası arasında sıx əlaqələr, müxtəlif məsələlər üzrə iki aparıcı siyasi qüvvələrin mövqelərinin oxşarlığı qardaş ölkələr arasında fəal qarşılıqlı əlaqələrin davam etdirilməsinin qarantıdır.

"1 sentyabr seçkilərində qazandığı uğurlu münasibətilə Yeni Azərbaycan Partiyasını təbrik edirəm. Əminəm ki, Azərbaycandan olan qardaşlarımızla yeni əhəmiyyətli nailiyyətlər və daha sıx əməkdaşlığa nail olacağıq", - deyər Əfqan Ala bildirib.

Türkiyənin iqtidar partiyasının nümayəndəsi sentyabrın 1-də seçkilərin ilk dəfə Azərbaycanın bütün ərazisində, o cümlədən işğaldan azad edilmiş rayonlarında keçirilməsi faktını da yüksək qiymətləndirib. "Bu seçkilər qardaş Azərbaycanın inkişafında tarixi mərhələ oldu. Ümid edirəm ki, Azərbaycanın Milli Məclisinə seçkilərin nəticələri təkə Azərbaycanın deyil, bütün Türk dünyasının rifahına xidmət edəcək", - deyər Əfqan Ala bildirib.

Son illərdə Birinci Avropa Oyunlarına, IV İslam Həmrəyliyü Oyunlarına, 42-ci Ümumdünya Şahmat Olimpiadasına və onlarla belə irimiyyəsi beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi etmiş Azərbaycan daha bir tədbirə "Formula-1" yarışlarına da uğurla ev sahibliyi edir. Təbii ki, bütün bu və ya digər idman yarışlarının ölkəmizdə təşkili Azərbaycanın idman siyasətinin uğuru, beynəlxalq federasiyaların ölkəmizdə aparılan işlərə, həmçinin, idman və bədən tərbiyəsi sahəsində nailiyyətlərimizə verilən qiymətin göstəricisidir.

Paytaxt Bakıda start götürən elit yarışmalarından olan "Formula-1"-ə Azərbaycan ev sahibliyi etməklə iqtisadi gücünü, inkişafını, qonaqpərvərliyini, multikultural dəyərlərini, sabitlik adası kimi əmin-amanlığın hökm sürdüyü məkan olduğunu bir daha dünyaya nümayiş etdirdi. Belə yarışların Azərbaycanda keçirilməsi, hər bir sahədə olduğu kimi, idman sahəsində də ölkəmizin böyük nüfuz qazandığını təzahürüdür. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə, ölkə heyatının bütün sahələrində olduğu kimi, idmanın inkişafına yönəlmiş qərarların qəbulu, tədbirlərin reallaşması idman sahəsində ölkəmizin yüksək beynəlxalq nüfuz qazanmasına səbəb olub. Ölkəmizin, ardıcıl olaraq beynəlxalq yarışlarda iştirakı və uğurlar qazanması beynəlxalq aləmin Azərbaycandakı idman hərəkatına olan diqqətini artırır.

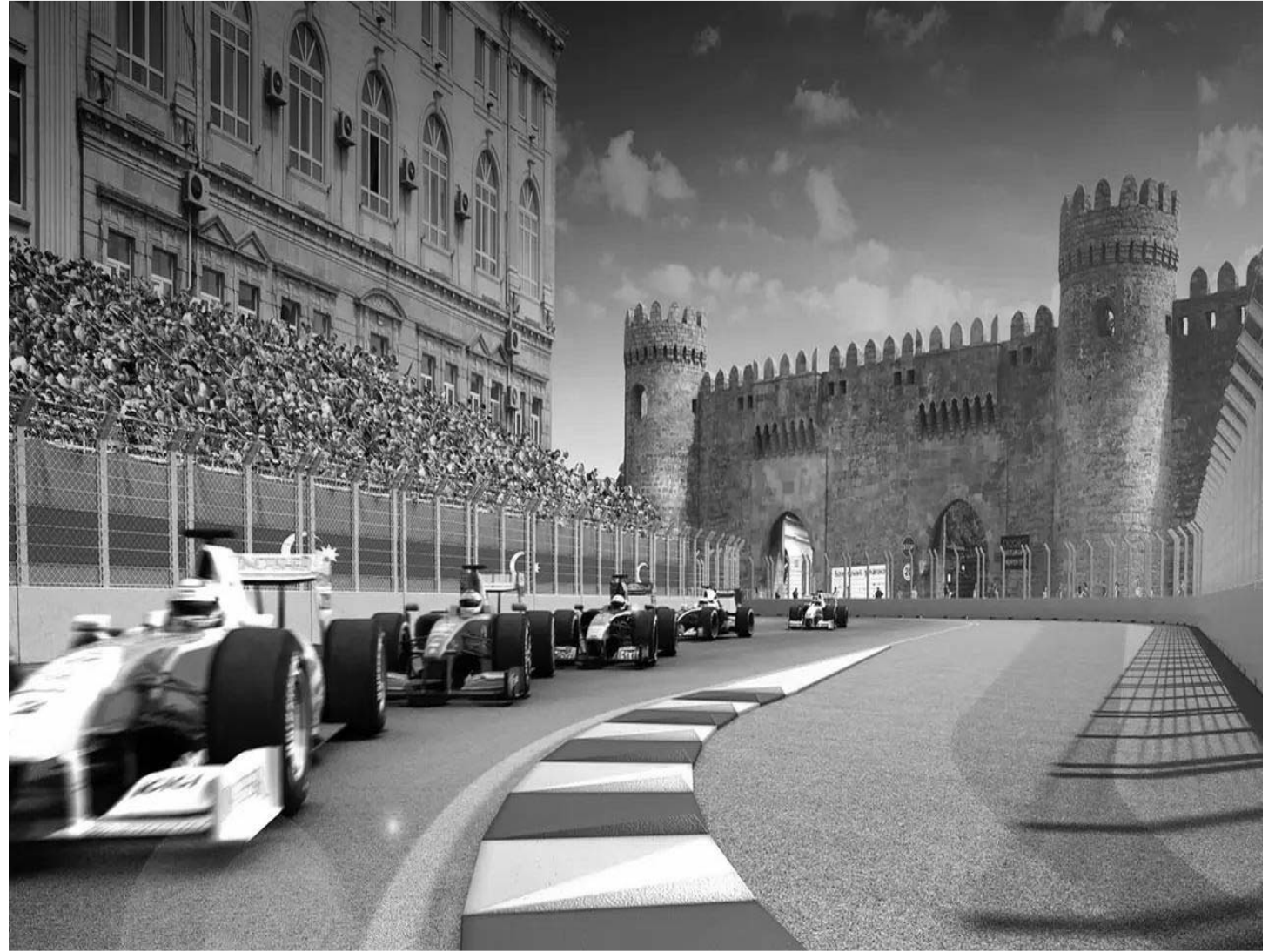
Bakının "Formula-1" kimi mühüm yarış da yüksək səviyyədə təşkil etməsi bir daha Azərbaycanın idman dövləti olduğunu, bu missiyanın ölkəmizin təmsalında hər zaman özünü doğrultduğunu təsdiqləyir. Dünyada yarım milyarddan artıq tamaşaçı auditoriyası olan "Formula-1" yarışının növbəti dəfə Bakıda keçirilməsi ölkəmizin beynəlxalq idman aləmində qazandığı uğurları bir daha əks etdirir. Bu, həm də onu göstərir ki, qədim tarixə, zəngin mədəniyyətə, milli mənəvi dəyərlərə, ən əsası da parlaq idman ənənələrinə malik ölkəmiz qarşıya qoyulan hər bir məqsədə, hər bir niyyətə uğurla çatır. Azərbaycan Qran-Prisinin 2026-cı ilə dek Formula 1 təqvimində qalması da təsadüfü deyildi.

ƏN SÜRƏTLİ YARIŞLAR KATEQORİYASI - BAKI TREKİ

Bildiyimiz kimi, sentyabrın 13-də Bakı şəhər halqasında Formula 1 üzrə dünya çempionatının Azərbaycan Qran-Prisinin start verilecekdir. Avropa Qran-Prisi adlandırılan ilk yarış Azərbaycanda 2016-cı ildə təşkil olunub. "Formula-1" yarışlarının Bakı mərhələsi dünyada böyük maraq doğurub. Bakı bütün iştirakçıları və qonaqları, hər zaman olduğu kimi, növbəti tədbirdə də ev sahibi olaraq yüksək səviyyədə qarşılayaraq, yarış uğurla yekunlaşdıracaqdır. Bu da paytaxtımız ətrafında kifayət qədər məlumatı dünya ictimaiyyətinə çatdırmış olur. Belə ki, yarış zamanı qonaqlar İçərişəhər Tarixi-Memarlıq Qoruğunu, şəhərin müasir göydələnlərini və s. görərək, ecazkarlığı seyr edirlər və yarış izləyən televiziya tamaşaçıları və qonaqlar şəhərimizin gözəlliyini görmək imkanı qazanırlar. Uzunluğu 6 kilometr, ümumi məsafəsi isə 306 kilometr olan Bakı treki ən sürətli yarışlar kateqoriyasına daxildir. Trekin ən geniş yerinin eni 13, ən dar hissəsinin eni isə İçərişəhər ətrafında, o cümlədən 7-ci və 8-ci döngələrdə 7,6 metr təşkil edir.

"Formula-1" Azərbaycan Qran-Prisini izləmək üçün ölkəmizə gələn çoxlu sayda turistlər tarixi məkanlar, istirahət mərkəzləri ilə tanış olurlar. Həm müasir, həm də qədim şəhərlə tanış olurlar. Ənənələr, mədəniyyət, tarixin qorunduğu şəhər hər kəsdə

"Formula-1" yarışları ölkəmizə böyük iqtisadi dividendlər gətirir

zəngin təəssürat oyadır. "Formula-1" Azərbaycan Qran-Prisi dünyanın nüfuzlu ölkələrini mətbuatında yer alıb. Dünya ölkələrinin KİV-ləri Bakıda keçirilən "Formula-1" Azərbaycan Qran-Prisindən yazaraq həmişə yüksək təşkilatçılıq bacarığı ilə seçilən Azərbaycanın "Formula-1" Qran-Prisinə də müvəffəqiyyətlə ev sahibliyi etdiyini, yarışın gedişini, cəlbədiciliyini diqqətə çəkərək, pilotlar, eləcə də burada olan yenilikləri və s. məlumatları oxuculara çatdırıblar. Beləliklə, növbəti "Formula-1" Azərbaycan Qran-Prisinin uğurla başa çatmasını bizdə əminlik yaradıb. Növbəti dəfə də Bakı dünyaya tamaşaçılarına və şəhərimizin qonaqlarına maraqlı idman yarışını təqdim etməklə yanaşı, Azərbaycanın belə mötəbər yarışlara uğurla ev sahibliyi etdiyini nümayiş etdirəcəklər.

"FORMULA-1" YARIŞINI KEÇİRƏN ŞƏHƏRLƏR İNKİŞAF ETMİŞ ÖLKƏLƏRİN YA PAYTAXT ŞƏHƏRLƏRİ, YA DA Kİ, BÖYÜK ŞƏHƏRLƏRİDİR"

Belə yarışların keçirilməsi, onu göstərir ki, Azərbaycan dünyanın qabaqcıl idman ölkələri sırasında öz layiqli yerini tutub. Ölkəmizdə mötəbər idman yarışlarını keçirməsinin arxasında da, məhz Azərbaycanın inkişafı, müasir infrastrukturunu və təhlükəsiz ölkə olması amili dayanır. Ölkəmizdə müasir tələblərə cavab verən möhtəşəm idman qurğuları fəaliyyət göstərir.

2015-ci ildə istifadəyə verilən Bakı Olimpiya Stadionu 68 min tamaşaçı tutu-

muna malikdir. Bu nəhəng idman qurğusu müasir memarlıq üslubu, xüsusi gözəlliyi və funksional baxımdan, əlverişliliyi ilə seçilir. Beynəlxalq standartlara tam cavab verən stadionda müxtəlif funksiyalı tribunalar, qaçış zolağı və digər infrastruktur yaradılıb. Əsas və köməkçi stadionlardan, həmçinin, mexaniki binadan ibarət olan stadionda əlil tamaşaçılar, VVIP, VIP, CIP və media bölmələri mövcuddur. Birinci Avropa Oyunlarının təntənəli açılış və bağlanış mərasimləri, eləcə də, atletika yarışları, məhz bu stadionda təşkil olunub. Bakı Tennis Akademiyası da Azərbaycanda bu tipdə inşa edilmiş ilk idman qurğusudur. İlin bütün fəsilərində yerli və beynəlxalq yarış və məşqlərin keçirilməsi üçün müasir tələblərə cavab verən istilik və havalandırma sistemi quraşdırılıb. Bundan başqa 3 min tamaşaçı tutan mərkəzi universal stadion inşa olunub. Stadionda tennislə yanaşı, voleybol, mini-futbol, basketbol, həndbol, çimərlik voleybolu, güləş, boks və idmanın digər növləri üzrə ən mötəbər çempionatlar və turnirlər keçirmək mümkündür. Bu və ya digər idman qurğularının paytaxtımızda mövcudluğu yarışların möhtəşəm keçirilməsinə əsas verir.

Əlbəttə ki, ölkəmizdə bir sıra önəmli beynəlxalq idman yarışlarının təşkili onun siyasi-iqtisadi nüfuzundan xəbər verir. Azərbaycan dövləti bununla da dünyaya sülh mesajını verir.

Hər hansı ölkədə mötəbər yarış keçirilsə, bu, həmin ölkəyə turist axını gətirir. Təbii ki, keçirilən bu və ya digər tədbirlər turistlərin ölkəmizə axınına daha da gücləndirib. Bakıda keçirilən "Formula-1" Avropa Qran-Prisi yarışlarını dünyanın 200-yə yaxın ölkəsində 500 milyondan çox azarkeşin televiziya vasitəsilə izləməsi, təbii ki, ölkə-

miz ətrafında olan münasibətləri formalaşdırır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışlarının birində bu yarışın ölkəmiz üçün çox böyük faydası olduğunu bildirdi: "Birincisi, "Formula-1" yarışını keçirən şəhərlər inkişaf etmiş ölkələrin ya paytaxt şəhərləri, ya da ki, böyük şəhərləridir. Onların arasında Bakı şəhərinin mövcudluğu bizim üçün böyük hadisədir. İkincisi, "Formula-1" yarışları ölkəmizə böyük iqtisadi dividendlər gətirir, necə ki, bütün başqa şəhərlərə". Cənab Prezident birinci "Formula-1"-dən sonra Azərbaycana kütləvi turist axınının başladığını bildirdi: "Xaricdən gələn minlərlə qonaq burada pul xərcləyir. Bunun iqtisadi cəhətdən çox böyük səmərəsi var. Beləliklə, birinci yarış keçiriləndən sonra turistlərin sayı 24 faiz artmışdır. Ondan sonrakı il daha 22 faiz, ondan sonrakı il isə daha 5 faiz".

Əlbəttə ki, "Formula-1" üzrə dünya çempionatının tamaşaçı auditoriyası bütün qitələri əhatə edir. Amerika, Avropa, Avstraliya, Asiya və Afrika ölkələrinin televiziya kanallarında yarışlar muntəzəm yayımlanır. Beş yüz milyon televiziya tamaşaçısının Avropa Qran-Prisində ən güclü pilotlarının mübarizəsini izləməklə yanaşı, şəhərimizin gözəlliyi ilə tanış olur, müasirliklə qədimliyin simvollarını özündə birləşdirən Bakı haqqında geniş məlumat əldə edə bilərlər.

Beləliklə, təhlükəsizlik, infrastruktur hazırlığı baxımından yüksək tələblərə cavab verən paytaxtımız 13-15 sentyabr tarixlərində yenidən növbəti dəfə yarışa uğurla ev sahibliyi edəcəkdir. Dünyanın idman nəbzi Bakıda döyünəcək.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Bakıda Fransanın işğalı altında olan Mayot adasına həsr olunmuş beynəlxalq konfrans keçirilib

Sentyabrın 3-də Bakıda Fransanın işğalı altındakı Qəmə Adaları İttifaqının Mayot adasına həsr olunmuş beynəlxalq konfrans keçirilib. Bakı Təşəbbüs Qrupunun təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə "Qəmə Adaları İttifaqının Mayot adasının Fransa tərəfindən qeyri-qanuni işğal" mövzusunda müzakirələr aparılıb.

Tədbirdə Qəmə Adaları İttifaqının BMT-də, Cənubi Afrikada və digər regionlarda fəaliyyət göstərmiş nümayəndələri, "Maore komitəsi", "Üçüncü Yol Kollektivi (C3V)", "Demokratik Cəbhə", "Qəmə adalarının bütövlüğü və suverenliyinin müdafiəsi üzrə kollektiv" təşkilatları, Mayot adasının təmsilçiləri, o cümlədən Azərbaycanda fəaliyyət göstərən diplomatik korpusun nümayəndələri, səfirlər, beynəlxalq təşkilatların, beyn mərkəzlərinin təmsilçiləri və media nümayəndələri iştirak ediblər. Tədbir iştirakçıları Qəmə adalarının müstəmləkəçilik tarixi, Mayotun Fransa tərəfindən işğalı və bunun nəticəsində adanın vətəndaşlarına vurulmuş ziyan, Fransanın bu bölgədə müstəmləkəçilik siyasətinin geosiyasi və iqtisadi maraqları, habelə Mayot adası ilə bağlı beynəlxalq təşkilatların mövqeyi ətrafında müzakirələr aparılıb.

Çıxış edən Bakı Təşəbbüs Qrupunun (BTQ) İcraçı direktoru Abbas Abbasov son bir neçə ayda paytaxt Bakının müs-

təmləkəçilikdən əziyyət çəkən xalqların və ölkələrin azadlıq mübarizəsi ilə bağlı beynəlxalq konfranslara ev sahibliyi etdiyini deyib. Bildirib ki, Bakı Təşəbbüs Qrupu müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən, əzilen xalqların azadlıq uğrunda mübarizələrinə dəstək verir. A.Abbasov Fransa müstəmləkəçiliyindən əziyyət çəkən Qəmə adaları və Mayot adasının tarixindən, azadlıq mübarizəsindən danışmış, bəzi statistik rəqəmləri səsləndirib. O, bu konfransın Mayot adasının azadlıq mübarizəsinə dəstək verəcəyinə əminliyini ifadə edib.

Azərbaycan Hökumətinin və Bakı Təşəbbüs Qrupunun dəstəyini yüksək qiymətləndirən Mayot Adasının Müstəqilliyi Uğrunda Mübarizə Komitəsinin üzvü Ahmed Tabet ölkəsinin müstəqillik uğrunda mübarizəsindən bəhs edib. Qəmə xalqının müstəqilliyinin BMT tərəfindən tanındığını qeyd edən qonaq 1975-ci ildən sonra Fransanın yenidən ordusunu Mayota yerləşdirdiyini deyib. Bildirib ki, BMT-nin Fransa ordusunun Mayotdan çıxarılması ilə bağlı qətnamələri olsa da, müstəmləkəçi ölkə buna əhəmiyyət vermirdi və bununla Fransa beynəlxalq hüquqa qarşı çıxırdı. Sonra Mayot adasının tarixi, azadlıq mübarizəsi ilə bağlı videoçarx nümayiş etdirilib.

Qəmə Adaları İttifaqının BMT-də sabiq nümayəndəsi Mohamed Toihiri bildirib ki, Fransa tərəfindən Mayot adasında neokolonializm siyasəti hələ də davam etdirilir. Onun sözlərinə görə,

adanın sakinləri çox əziyyət çəkirlər və tez-tez bir yerdən digər yərə köçürülmürlər. Bu əziyyətlər nəticəsində minlərlə ada sakini həyatını itirib, on mindən çox insan adadan qovularaq çıxarılıb. "Biz azadlıq mübarizəmizi sonadək davam etdirəcəyik", - deyən Mohamed Toihiri konstitusiyada Qəmə adaları ilə bağlı dəyişiklik edilməsinin vacibliyini vurğulayıb. Bildirib ki, Fransa beynəlxalq hüququn prinsiplərinə zidd hərəkət edir və ada sakinlərinin hüquqlarını nəzərə almır. Qəmə Adaları İttifaqının təmsilçisi, hüquq müdafiəçisi Mohamed Rafsandjani Hassani Fransa Konstitusiyasının Qəmə adaları ilə bağlı 53-cü maddəsinin saxtalaşdırıldığını diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, bu, Fransa tərəfindən Qəmə adalarının qanunsuz olaraq zəbt edilməsi deməkdir. O, həmçinin Mayotun Fransaya birləşdirilməsi və qəmərilərə vurulmuş ziyandan da danışmış. Qəmə Adaları İttifaqı Üçüncü Yol Kollektivinin (C3V) QHT nümayəndəsi Nadia Tourqui, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin İcraçı direktorunun müşaviri Ayten Qəhrəman, Qəmə Adaları İttifaqının nümayəndəsi, Demokratik Cəbhənin üzvü Mohamed Monjoin, Mayot adasının Maore Komitəsinin vitse-prezidenti Ambidi Said Mattoir və digərləri çıxış edərək Mayotun Fransaya birləşdirilməsi nəticəsində qəmərilərə vurulmuş ziyan və fransız müstəmləkəçiliyinin yaratdığı problemlər barədə fikirlərini bildiriblər.

MƏTLƏB
Metlebsalahov@mail.ru

23 saat 43 dəqiqəyə məhv edilən erməni separatizmi

Azərbaycan xalqının daha bir şanlı qəhrəmanlıq salnaməsinin ildönümünü qeyd edəcəyik. Yəqin hər kəs gözəl xatırlayır bu dəyərli tarixi: 19 sentyabr 2023-cü ildə Azərbaycan Ordusunun Qarabağda həyata keçirdiyi lokal xarakterli anti-terror tədbirləri zamanı Ermənistan ordusunun tör-töküntülərinə və separatçılara ağır zərbələr vuruldu. Düşmənin qüdrətli ordumuzun qarşısında 23 saat 43 dəqiqə dayanmağa gücü çatdı. Ağır itkilər verən işğalçılar ağ bayraq qaldıraraq təslim oldular. Ordumuzun Qarabağda keçirdiyi lokal xarakterli anti-terror tədbirləri zamanı hərbi qulluqçularımız böyük igidlik və qəhrəmanlıq göstərdilər. 19 sentyabrda uğurla həyata keçirilən bu tədbirlər nəticəsində Qarabağda erməni separatizminə son qoyuldu. Cəmi bir sutkadan daha az bir zaman kəsiyində Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələri və qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinin ağ bayraq qaldıraraq silahı yerə qoymaları, döyüş mövqələrindən və hərbi postlardan çıxaraq tam şəkildə tərk-silah olunmaları milli dövlətçilik tariximizdə yeni qəhrəmanlıq salnaməsidir.

Sirr deyil ki, qarşımızda peşəkar hərbiçilərdən və müdullu döyüşçülərdən ibarət, təcürbəli şəxsi heyət dayanırdı və irəliləyən addım atmaq üçün yarmalı olduğumuz illərlə möhkəmlənmiş müdafiə mövqələri var idi. Üstəlik, hərbi mövqələr qəsdən yaşayış məskənləri arasına, iaşə obyektlərinin yaxınlığında yerləşdirilmişdi ki, hər hansı hərbi əməliyyat çərçivəsində mülki əhalidən sipər kimi istifadə edilsin. Habelə siyasi situasiya da kifayət qədər mürəkkəb idi və aralarında BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvləri də olmaqla separatçılara açıq formada dəstək verilir. Belə mürəkkəb hərbi-geosiyasi şəraitdə mümkün ehtimallardan daha qısa zaman kəsiyində düşmənin diz çökdürülməsi dünya hərbi tarixinin qızıl səhifələrindən biridir.

Qələbədən sonra, zəfərin memarı Müzəffər Ali Baş Komandanın Azərbaycan xalqına müraciətində isə yeni geosiyasi situasiyada bölgədə sonrakı tendensiyaların yol xəritəsi ortaya qoyuldu. İlk növbədə, Azərbaycan rəhbəri Qarabağda yaşayan erməniəsilli insanlara ali səviyyədə siyasi təminat verdiyini bir daha bəyan etdi. Həmçinin dövlətimizin başçısının özünün də ifadə etdiyi kimi, Azərbaycan qanunvericiliyinin, Azərbaycan Konstitusiyasının digər vətəndaşlara münasibətdə müəyyən etdiyi bütün hüquqi təminatlar, o cümlədən Azərbaycanın ayrılmaz parçası olan Qarabağa da, təbii ki, şamil edilir və erməniəsilli sakinlər əminliklə bu ölkənin tam hüquqlu vətəndaşı kimi bütün sosial-iqtisadi, həmçinin hüquqi təminatlardan istifadə edə bilərlər.

Bundan başqa, Azərbaycan Prezidentinin çox vacib istiqamətlərdən biri kimi diqqətə çatdırıldığı məqam bölgəyə yad ünsürlərin müdaxiləsi və bu müdaxilənin birgəyaşayış, bölgədə davamlı, dayanıqlı sülh və sabitlik üçün təhdid olması ilə bağlı idi. Azərbaycanın niyyəti çox aydındır. Azərbaycan bölgə dövlətləri ilə sağlam, sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşamaq, tərəqqiyə, inkişafa nail olmaq niyyətindədir. Azərbaycan işğaldan azad etdiyi Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə son 3 il ərzində həyata keçirdiyi tədbirlərlə inkişaf və tərəqqidə özü bir nümunə yaradıb. Bəli, bu gün azad etdiyi əraziləri sürətlə dirçəldən və inkişaf edən, bölgənin əsas söz sahibi sayılan Azərbaycan var. Yenidən baş qaldırmaq, bölgədə qan tökmək üçün sino gedənlərin də heç vaxt unuda bilməyəcəkləri bir xatirə var - DƏMİR YUMRUQ! Cəmi 44 günə və 23 saata əzdiyimiz başları yenə və bu dəfə daha tez əzəcəyik. Çünki dəmir yumruq yerindədir!

Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatına

Qardaş ölkəmiz Azərbaycanda sentyabrın 1-də keçirilən parlament seçkilərində Yeni Azərbaycan Partiyasının Milli Məclisdə 125 deputat mandatından 68-ni qazanması bizim hədsiz sevincimizə səbəb olmuşdur.

Dünyada və özəlliklə Türk dünyasında haqq etdiyi yerini tutmuş qardaş ölkə Azərbaycanın qardaş Yeni Azərbaycan Partiyasının əldə etdiyi bu böyük uğurun baş memarı möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevi və sizləri təbrik edirik. Xalqın etimadını qazanmış hər iki partiyamız bu məsuliyyətlə parlaq gələcək üçün var gücü ilə çalışacaqdır. Makedoniya türklərinin siyasətdəki ən güclü siyasi təmsilçisi olan Şimali Makedoniya Türk Demokratik Partiyası adından Makedoniya türklərinin salamatını çatdıraraq ən dərin hörmət və sevgimizi ifadə edirik.

Türk Demokratik Partiyasının sədri, millət vəkili Dr. Beycan İLYAS

Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatına

Sizi və Yeni Azərbaycan Partiyasını Azərbaycan Respublikası Milli Məclisində təmsil edən deputatları parlament seçkilərində qazanılmış inamla qələbə münasibətilə Belarusun "Belaya Rus" partiyası adından təbrik edirik. Parlamentdə mütləq çoxluq Azərbaycan vətəndaşlarının etimadının göstəricisi olmaqla yanaşı, partiyanın insanlar üçün əhəmiyyətli layihə və təşəbbüslərin həyata keçirilməsi istiqamətində uzunmüddətli səmərəli fəaliyyətinin məntiqi nəticəsidir.

Əminəm ki, seçilmiş deputatlar ölkənin iqtisadi potensialının daha da inkişaf etdirilməsi, vətəndaşların həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə siyasi nüfuzunun qorunub saxlanması və möhkəmləndirilməsi üçün səylərini əsirgəməyəcəklər. Milli Məclisin yeni tərkibinə tükənməz enerji, sədaqət və Azərbaycan Respublikasının mənafeyi naminə uğurların əldə edilməsi üçün düzgün, düşünülmüş qərarların qəbul edilməsini arzulayıram.

"Belaya Rus" partiyası Yeni Azərbaycan Partiyası ilə ikitərəfli əlaqələrin inkişafına səmimi maraq göstərir və müxtəlif məsələlər üzrə qarşılıqlı fəaliyyətə hazırdır.

Partiyalararası əməkdaşlıq perspektivlərinin müzakirəsi və sazişin imzalanması üçün Belarus və yaxud Azərbaycan Respublikası ərazisində görüşmək imkanının nəzərdən keçirilməsini təklif edirik. "Belaya Rus" partiyası partiya diplomatı xətti ilə dost dövlətlərin siyasi partiyaları ilə beynəlxalq əlaqələri genişləndirməyə hazırdır. Məhsuldar birgə fəaliyyətə ümid edirik.

Hörmətlə,

"Belaya Rus" partiyasının sədri Oleq Romanov

Tarix və regionda baş verən müxtəlif olaylar...

Riçard Kerroll: "İranda yaşayan azərbaycanlılar özlerini bu ölkədən daha çox Azərbaycanla eyniləşdirirlər"

İqtisadçı Riçard Kerrollun "Modern Diplomacy" saytında dərc etdiyi "İran rejimi böhran içindədir" başlıqlı məqaləsində Yaxın Şərqdə baş verən hadisələrdən və İranda Yəməndə üz-ləşdiyi problemlərdən söz açılib.

"Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinin açılmasında getdikcə daha çox təkid edir..."

Lakin bütün bunlar öz yerində,

müəllif adıçəkilen məqaləsində, habelə İranda yaşayan azərbaycanlı əhalisi ilə bağlı problemlərə də toxunulub: "İranda yaşayan azərbaycanlılar öz-lerini İranda daha çox Azərbaycanla eyniləşdirirlər. Azərbaycan Zəngəzur

dəhlizinin açılmasında getdikcə daha çox təkid edir..."

"Əgər Azərbaycan Zəngəzur dəhlizini əldə edərsə, bu, Türkiyənin hərbi-çilərini İranda şimal sərhədlərinə yer-ləşdirməsinə imkan verəcək"

Kerroll Bakının Ankara ilə Azərbaycan sız əlaqədə olması faktına da toxunub. "Əgər Azərbaycan Zəngəzur dəhlizini əldə edərsə, bu, Türkiyənin hərbi-çilərini İranda şimal sərhədlərinə yer-ləşdirməsinə imkan verəcək", - deyə müəllif vurğulayıb. Qeyd olunub ki, İranda yaşayan bəzi azərbaycanlı siyasi və ictimai fəalları açıq şəkildə Azərbaycan Respublikası ilə birləşmək çağırışları və Azərbaycanın da Türkiyə tərəfindən dəstəklənməsi ilə daxili məsələ böyüyəcək.

Təbii ki, bu kimi geosiyasi məsələlər daha bir amili də üzə çıxarmış olur - İranda yaşayan milyonlarla soydaşımızın müqəddəratını. Yəqin ki, tarix və regionda baş verən müxtəlif olaylar bəzi məsələləri öz yerinə qoyacaq...

Afət Tahirqızı

Elçin Bayramlı

Bakının nəqliyyat sistemində kollaps: Həll yolu nədir?

Bakı şəhərində əhalinin və avtomobillərin kəskin artması şəhərdə hərəkəti iflic edib. Lakin problem təkcə insan və maşın sayında deyil, qeyri-intellektual idarəetmədir. Çünki, Bakıdan daha çox əhali və maşın sayına malik şəhərlər var ki, onlarda belə problemlər yaranmır. Son vaxtlar bu sahədə edilən dəyişikliklər isə vəziyyəti daha da ağır-laşdırıb.

Paytaxtın nəqliyyat sistemində həyata keçirilən islahatlar öz müsbət yönü ilə yanaşı mənfi nəticələrini də verdi. Bütün duracaqların pullu edilməsi - həm də çox yüksək qiymətlərlə - küçələrdə hərəkəti daha da çətinləşdirdi. Çünki, əvvəllər küçənin bir tərəfində duracaq yeri olduğu halda, pullu olduqdan sonra hər iki tərəfində duracaq oldu və 3 zolaqlı yolun yalnız bir zolağı hərəkət üçün qaldı. Məsələn, Üzeyir Hacıbəyov küçəsini, xüsusən də onun Sahil bağının yanından keçən hissəsində əvvəl bir zolaq duracaq idi, pullu edildikdən sonra hər iki tərəfində duracaq meydana oldu. Demək, məqsəd küçələri hərəkət üçün boşaltmaq deyil, daha da çətinləşdirmək sayəsində gəlir əldə etməkdir.

Son vaxtlar bəzi şəhər küçələrində xüsusi avtobus zolaqlarının yaradılmasını alqışlamaq olar, bunun nəticəsində problemin kəskinliyi bir qədər azalıb. Həmin xüsusi zolaqlar yaradılan küçələrdə avtobuslar tıxac vaxtları belə normal hərəkət edə bilər. Təəssüf ki, heç də bütün küçələrdə belə zolaqlar yaratmaq mümkün deyil, lakin mümkün olan küçə və prospektlərdə bunun yaradılması vacibdir.

Bununla belə, burada da ciddi problem var. Belə ki, 2-3 zolaqlı olan küçənin 1 zolaqlı yalnız avtobus üçün ayırmaq digər zolaqlarda hərəkəti daha da ağırlaşdırır. Halbuki, bütün dünyada taksilər də ictimai nəqliyyat sayıldığından onların da həmin zolaqdan istifadəsinə icazə verilir. Məsələn, elə bu yaxınlarda baş çəkdiyimiz Moskva və Sankt-Peterburq şəhərlərində həmin zolaqdan avtobuslar, trolleybuslar və taksilər istifadə edir, heç bir problem də yaranmır.

Velosiped zolaqlarının yaradılması və 2-3 zolaqdan birinin ona ayrılması tıxacları daha da ağırlaşdırıb. Hələ ki, o zolaqlarda hərəkət edən velosipedçi görəndə rast gəlinməyib, çünki bizdə bir neçə kuryer istisna olmaqla heç kim velosipeddən istifadə etmir. Nəticədə hərəkət sistemində biabırçılıq yaranıb. Elə küçə var ki, orada 3 zolaqdan biri avtomobil duracağı, biri velosiped üçün ayrılıb, qalan 1 zolaqda isə həm avtobuslar həm də digər avtomobillər hərəkət etməlidir - burada əlbəttə ciddi böhran yaranacaq.

Sürücülərin və səmşişinlərin əsəblərini korlayan tıxac problemi bitmək bilmir. Şəhərdə yaranan avtomobil tıxaclarına son qoymaq üçün istifadəyə verilən yol ötürücüləri və küçələrin hərəkət sxeminə edilən dəyişikliklər gərginliyi bir qədər sənqitsə də, problem hələ də həll edilməyib.

İctimai nəqliyyatın normal olmaması səbəbindən şəhər sakinlərinin çoxu borc-xərc avtomobil alıb ki, bu da son nəticədə paytaxt küçələrində yüklənməni artırıb və tıxacların artmasına gətirib çıxarıb. Pik saatlarda bir çox küçələr keçilməz hala gəlir. Bu vəziyyətdə təcili yardım və yanğınsöndürən maşınların hərəkəti mümkün olur ki, bu da ağır faciələrə səbəb ola bilər.

Müsbət işlərdən biri də bəzi mərkəzi küçələrdə svenforların axına uyğun sinxron tənzimlənməsidir. Bunu daha geniş miqyasda tətbiq etmək olar. Bu sistemin sayəsində nəqliyyat axınlarını optimal idarə etmək olar və tıxacların miqyası və sıxlığı xeyli azalar.

Problemi həll etmək üçün paytaxtın şəhərdaxili sərnişin nəqliyyatında və küçələrin hərəkət sistemində əsaslı islahatlar aparılmalıdır. Tramvay və trolleybuslar bərpa edilməlidir. Bu nəqliyyat sistemləri həm ekoloji təmiz olmaları, həm daşıma xərcinin avtobuslara nisbətən aşağı olması, həm daha çox səmşişin daşıma qabiliyyəti ilə seçilir.

Lakin bunlar problemin köklü həlli deyil. Problemin fundamental həll yolu regionların inkişafını sürətləndirməkdir, nəticədə əhalinin Bakı və Abşeron yarımadasına cəmləşməsi dayanar, Bakıdan regionlara doğru əksinə proses başlayar, paytaxtın yükü xeyli azalmış olar.

Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatına

Dost və qardaş ölkə Azərbaycanın bütün ərazisində baş tutan parlament seçkilərinin sülh və güvən içərisində tamamlanmasından böyük məmnunluq duyuruq.

Azərbaycan xalqının iradəsini ortaya qoyan seçkinin nəticələri əsasında formalaşacaq yeni Milli Məclisin "bir millət - iki dövlət" anlayışı ilə ortaq hədəflərə doğru birlikdə yol aldığımız dost və qardaş Azərbaycan xalqı, qardaş Azərbaycan dövləti, Yeni Azərbaycan Partiyası və Türk dünyası üçün xeyirli olmasını diləyirik. Seçilən millət vəkil-lərini səmimi-qəlbədən təbrik edir, böyük uğurlar arzulayırıq.

Zafer Sırakaya
Türkiyənin Ədalət və İnkişaf Partiyası Sədrinin
xarici əlaqələr üzrə müavini,
Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü

Ata-ana nə zaman valideynlik hüququndan məhrum ola bilər?

"Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 64.0. maddəsinə əsasən valideynlər (onlardan biri) valideynlik hüquqlarından aşağıdakı hallarda məhrum edilə bilər: 64.0.1. öz valideynlik vəzifələrini yerinə yetirmədikdə; 64.0.2. alimenti qəsdən ödəmədikdə; 64.0.3. heç bir üzrlü səbəb olmadan uşağı doğum evindən və yaxud hər hansı müalicə, tərbiyə, əhalinin sosial müdafiəsi müəssisəsindən və digər analoji müəssisələrdən götürməkdən imtina etdikdə; 64.0.4. valideynlik hüquqlarından sui-istifadə etdikdə; 64.0.5. uşaqlara qarşı məişət zorakılığı ilə bağlı hərəkətlər törətdikdə; 64.0.6. xroniki alkoqol və narkomaniya xəstəsidirsə; 64.0.7. uşaqların və ya ərinin (arvadının) sağlamlığına və ya həyatına qarşı qəsdən edilmiş cinayət törətdikdə". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında vəkil Turan Abdullazadə deyib. O bildirib ki, həmin məcəllənin 65.1. maddəsinə əsasən valideynlik hüquqlarından məhrumetmə məhkəmə qaydasında həll edilir: "Həmin məcəllənin 65.4. maddəsinə əsasən valideynlik hüquqlarından məhrumetmə işinə baxılarkən məhkəmə valideynin (onlardan birinin) hərəkətlərində cinayət əməli olduğunu aşkar edərsə, bu bərdə prokurora məlumat verməyə borcludur.

Həmin məcəllənin 66.1. maddəsinə əsasən valideynlik hüquqlarından məhrum edilmiş valideynlər uşağa münasibətdə həmin uşaqla qohumluq faktına əsaslanan bütün hüquqlarını, o

cümlədən bu məcəllənin 82-ci maddəsinə əsasən uşaqlardan təminat almaq, habelə uşaqlar üçün təyin edilmiş dövlət müavinəti almaq və imtiyazlardan istifadə etmək hüququnu itirirlər. Həmin məcəllənin 66.6-cı maddəsinə əsasən uşaq, valideynlərin (onlardan birinin) valideynlik hüquqlarından məhrum edilməsi haqqında məhkəmənin qətnaməsindən 6 ay keçəndən sonra övladlığa götürülə bilər".

"Həmin məcəllənin 72.1. maddəsinə əsasən uşağın sağlamlığı və ya həyatı birbaşa təhlükədə olduqda, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı uşağı valideynlərdən (onlardan birindən) və ya onu qəyyumluğa (himayəyə) götürmüş şəxslərdən təcili olaraq almaq hüququna malikdir. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanı bunu müvafiq akt əsasında həyata keçirir.

Həmin məcəllənin 114.1. maddəsinə əsasən valideynlər öldükdə, valideynlik hüquqlarından məhrum olunduqda, valideynin hüquqları məhdudlaşdırıldıqda, valideynlər fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edildikdə, valideynlər xəstələndikdə, uzun müddət uşaqlarla birlikdə olmadıqda, valideynlər uşaqların tərbiyəsindən və ya onların hüquq və mənafələrinin müdafiəsindən yayındıqda, o cümlədən sosial xidmət müəssisələrindən öz uşaqlarını götürməkdən imtina etdikdə, eləcə də valideyn himayesinin olmadığı digər hallarda uşaqların hüquq və mənafələrinin müdafiəsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən həyata keçirilir" - deyə o, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

Haylar üçün PUÇ OLACAQ ÜMİDLƏR

Rəsmi Bakı dəfələrlə Ermənistan tərəfinə həmin ölkənin silahlanmasının və sülh gündəliyindən uzaqlaşmasının yanlışlığı olduğu barədə xəbərdarlıq edib. Buna baxmayaraq, Ermənistan hakimiyyətinin mövqeyindən də görünür ki, bir qədər əvvəl, daha dəqiq desək, bir neçə ay bundan öncə guya sülh istəyində olduğunu bəyan edən rəsmi İrəvan artıq tamamilə başqa istiqamətdə hərəkətlərə, Cənubi Qafqazda yeni savaşa başlamasına rəvac verən siyasət yürüdü. Sözsüz ki, ABŞ, Hindistan və Fransa kimi bəzi dövlətlərin işğalçı ölkəni silahlandırması Ermənistanı yanlış yola sürükləyib. Amma haylar hələ də başa düşə bilmirlər ki, Qərbin onları dəstəkləyəcəyi barədə xəyalları puç olacaq ümidlərdən başqa bir şey deyil.

Silahlanmaya maraqlı olmaları, üçüncü ölkələr tərəfindən silahlandırılmaları regionda həqiqətən də təhlükə yaradır

Ankarada Türkiyə və Azərbaycan xarici işlər nazirlərinin görüşünü erməni cəmiyyətinin qıcıqla qarşılamasından görünür ki, haylar öz çirkin niyyətlərindən, eləcə də ambisiyalarından əl çəkməyiblər. Bu çirkin niyyətlərinin və ambisiyalarının fonunda da, həmin görüş zamanı Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri Ceyhun Bayramovun dediklərini növbəti tənqibat xarakterli bəyanatlar adlandırmaları da bu baxımdan əbəs yerə deyil. "Ermənistanın silahlanması region üçün əlavə təhlükə mənbəyidir", deyən Azərbaycan XİN rəhbəri Ceyhun Bayramovun sözlərində qeyri-adi nə var ki, ermənilər bunu tənqibat xarakterli bəyanatlar kimi qələmə verirlər? Əslində, Ceyhun Bayramov reallıq barədə bildirib və haylar başa düşməli idilər ki, silahlanmaya maraqlı olmaları ilə, üçüncü ölkələr tərəfindən silahlandırılmaları ilə regionda həqiqətən də təhlükə yaranır. "Ermənistanı üçüncü dövlətlər buna sövq edir", deyən bildiren Azərbaycan XİN rəhbərinin sözlərinin Ermənistanda tamamilə fərqli şəkildə qarşılanması həmin ölkənin silahlanmada maraqlı olduğunu göstərir. Eyni zamanda onu göstərir ki, üçüncü ölkələrin Ermənistanı silahlandırması hayların lap üreyincədir. Amma haylar bir məsələni başa düşə bilmirlər ki, müharibə, döyüş olacağı təqdirdə üçüncü ölkələrin heç biri onların əvəzinə döyüş meydanına qatılmayacaqlar. Başa düşə bilmirlər ki, onların verdikləri silahları istifadə edəcək də, həmin silahlardan istifadə etdiklərinə görə Azərbaycan Ordusunun hədəfinə çevriləcək də haylar özləri olacaqlar. Görmədilərmi ki, 44 günlük müharibə dönməndə heç bir üçüncü ölkə onların əvəzinə döyüşə qatıla bilmədi? Buna heç niyyətlərinin belə olmadığını da anlamadılar? Anlamadılar ki, kimlərsə ümid etmələri əbəs yerədir? Döyüş meydanında özlərindən başqa itgilər verənlərin olmadığını, onları qızıqdıran Qərbin heç nədə iştirak etmədiyini də xatırlamırlar? Onlara xatırlada bilirik ki, 2020-ci ildə Qərbə, Rusiyaya, hansısa üçüncü dövlətlərə güvənənlərin, ümid edənlərin ümidlərinin puç olması haylara bir dərs olmalı idi. İndi həmin dərs sayəsində başa düşməli idilər ki, yenə də onları silahlandırılana olan ümidləri məhz puç olacaq ümidlərdir və nəticədə yenə də məğlubiyyət açısını özləri yaşayacaqlar.

Ümidlərinin puç olacağı qorxusu haylar arasında hökm sürür və buna görə qıcıqlanırlar

Türkiyə və Azərbaycan xarici işlər nazirlərinin Ankarada olan görüşünün Ermənistanı məxsus mətbuat səhifələrində Türkiyə-Azərbaycan tandemi tərəfindən şantajın növbəti nümunəsi kimi qələmə verilməsi özü belə bir çox məqamlardan xəbər verir. İlk öncə ondan xəbər verir ki, hayların özləri belə onlara silah verən üçüncü dövlətlərə olan ümidlərinin puç olacağı qorxusu ilə yaşayırlar. Buna bir qorxu kompleksi də demək doğru olar. Məsələ burasındadır ki, eyni zamanda, əgər Türkiyə-Azərbaycan tandeminin özlərinə yanlış da olsa belə, şantaj hesab edirlərsə, deməli, onlara silah verən üçüncü ölkələrə güvənirlər. Yeni, ümidlərinin puç olacağı qorxusu ilə yaşayırlar.

"Ölkələrimizin bu siyasəti regiona sülh, təhlükəsizlik və sabitlik gətirəcək", deyən Ankarada Ceyhun Bayramovun bəyan etdikləri də erməniləri bərk qıcıqlandırdı. "Regionda sülh və sabitlik" dedikdə, rəsmi Bakı nəyi nəzərdə tutur, deyən Ermənistanın mətbuat səhifələrində sual edilməsi, bunun şübhəli məqam kimi təqdim olunması isə təəccüb doğurur. Təəccüb də doğrudur. Maraqlıdır, haylar regionda sülh və sabitlik dedikdə nəyin nəzərdə tutulduğunu başa düşə bilmirlər? Yoxsa, regionda sülh və sabitlik ümumiyyətlə, haylar üçün qəbul olunan deyil? "Azərbaycan XİN rəhbərinin sözlərindən belə çıxır ki, Azərbaycanın indi apardığı və gələcəkdə də aparacağı dəhşətli siyasətin yalnız başlanğıcıdır", deyən erməni KİV-lərində qeyd olunması isə heç qəbul edilən deyil. Bu ölkənin kütləvi informasiya vasitələri, mediası məgər ölkəmizin sülh naminə apardığı siyasətdən narazıdır, yoxsa ictimaiyyətə bildirmək istəyir ki, sülh onlar üçün dəhşətli siyasət hesab olunur? Əgər rəsmi Bakı sülhün tərəfindədirsə, regionda sülhün təmin edilməsi üçün çalışırsa, buna görə niyə erməni cəmiyyəti narahat olmalıdır və erməni mediasının məntiqsiz şəkildə çaldığı həyəcan təbilini necə başa düşək? Belə çıxır ki, sülh əleyhinə çıxış edəcəkləri, onlara verilən silahlardan istifadə təqdirdə onlara dəstək verəcəyi barədə qətiyyətlə ümidləri yoxdur deyən, sülh təklifindən bərk qorxurlar. Deməli, belə çıxır ki, ümidlərinin puç olacağını özləri hamıdan yaxşı bilirlər. Məlum olur ki, onlara silah verənlərə olan ümidlərinin puç olacağı qorxusu da haylar arasında hökm sürür və buna görə də qıcıqlanırlar.

Silahla işğalçı ölkəni təmin etmək heç də dəstək anlamına gəlmir və onlara ümid etməyə də dəyməz

"Bu ilin sonuna kimi 20 mindən çox azərbaycanlı öz torpaqlarına qayıdacaq", deyən bəyan edən Ceyhun Bayramovun fikirləri niyə Ermənistanda qıcıq doğurmalıdır? Maraqlıdır, azərbaycanlıların öz dədə-baba torpaqların, Azərbaycan ərazilərinə geri qayıtmalarında, məskunlaşmalarında, qeyri-qanuni, yaxud da qeyri-adi nə var ki, bu haylar arasında qıcıq doğurur? "2026-cı ilin sonunda artıq 140 mindən çox azərbaycanlı Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda məskunlaşacaq", deyən Azərbaycan XİN rəhbərinin sözləri niyə erməni mediasında tənqibat kimi qələmə verilməlidir? Vətəndaşlarımızın öz ərazilərinə, yurd-yuvalarına qayıtmaları, məhz Azərbaycan torpaqlarında məskunlaşmaları niyə qəbul olunmur? Ona görə ki, hələ də haylar öz ambisiyalarından, öz işğalçılıq niyyətlərindən əl çəkməyiblər və özlərinə məxsus olmayanı özünü küleşdirmək üçün çirkin niyyətləri hələ də var. Məhz elə buna görə də üçüncü ölkələrin onları silahlandırılmasına imkan verirlər. Amma bununla belə qətiyyətlə onlara inana bilmirlər və dəstək verəcəkləri barədə ümidlərinin puç olacağına görə indidən qorxuya düşüblər və qorxuya düşmələri yeganə doğru fikirdir. Bilirlər ki, iddia etdikləri torpaqlar Azərbaycana məxsusdur və heç bir ölkə həmin torpaqları alıb nə onlara hədiyyə etmək imkanında, nə də marağında ola bilməz. Yaxşı bilirlər ki, silahla işğalçı ölkəni təmin etmək heç də dəstək anlamına gəlmir və ümid etməyə də dəyməz.

"Üçüncü ölkələrə" güvənməklə, ümid etməklə hayların vəziyyəti həddindən artıq kritik ola bilər

İcma: "Ermənistanda revansist qüvvələrin Qərbi azərbaycanlıların qayıdış hüququnu danmasını kəskin şəkildə pisləyirik"

Sentyabrın 2-də Ermənistanda revansist qüvvələrin, qondarma rejimin tör-töküntülərinin Azərbaycanın suverenliyi və ərazini bütövlüyünü təhdid edən tənqibatçı açıqlamalarını, o cümlədən Qərbdəki havadarlarına arxalanaq yenə "beynəlxalq təminat altında Qarabağa qayıdış"dan dəm vuruların biz Qərbi azərbaycanlıların qayıdış hüququnu danmasını kəskin şəkildə pisləyirik.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu barədə Qərbi Azərbaycan İcmasının bəyanatında bildirilib.

Bəyanatda, həmçinin qeyd olunub: "Qərbi Azərbaycan İcması son vaxtlar bir neçə dəfə Ermənistan hökumətindən öz ərazisində Azərbaycanın suverenliyinə qarşı çıxan qüvvələrin fəaliyyətinə son qoyulması ilə bağlı çağırış edib. Görünən odur ki, Ermənistan hökuməti nəinki bu addımı atmır, əksinə, üz-də sülhdən danışaraq kənarında anti-Azərbaycan adımlara rəvac verir.

Qərbi Azərbaycan İcmasının Ermənistanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü təhdid etmədiyi halda, özünü "müharibədə olan hökumət" kimi qələmə verən qondarma rejimin tör-töküntülərinin, Ermənistanın sabiq xarici işlər nazirinin rəhbərlik etdiyi "repatriasiya komissiyası"nın Ermənistanda belə rahat fəaliyyət göstərməsi qəbul edilməzdir. Bəyan edirik ki, Ermənistan bu təhlükəli siyasətdən əl çəkməyə, onda biz Azərbaycan Respublikasında müharibədə olan Qərbi Azərbaycan hökumətinin təsis edilməsi istiqamətində işlərə başlayacaq və bu xüsusda, ilk olaraq yeni seçilmiş parlamentdə "Qərbi Azərbaycana qayıdış" komissiyasının yaradılması məqsədilə Milli Məclisə müraciət ünvanlayacağıq".

Haylar qorxurlar ki, onların əldə etdikləri silahlar istifadə vəziyyətində Azərbaycan tərəfinin qanuni hədəfinə çevrilə bilər. Hətta özləri üçün itgilərin də miqyasını təsəvvür edirlər, çünki 44 günlük müharibədə bir çox reallıqların, ələlxüsus da Azərbaycan Ordusunun nəyə qədər olduğunu, ümumiyyətlə, ölkəmizin qüdrətinin şahidi olublar. Təsədüfi deyil ki, hələ də həmin o 44 günlük döyüşün xofu hayların canından çıxmayıb. Hələ də haylar həmin döyüşləri müzakirə etməkdədirlər və hələ də məğlubiyyətlərini həzm edə bilmirlər. Amma nə qədər tez həzm etsələr özləri üçün bir o qədər yaxşı olar. Əks halda, bu dəfə daha dəhşətli fəlakətə qarşılaşmalı olarlar və qorxularından da bəlli olur ki, bunu da özləri təxmin ediblər.

Məsələ burasındadır ki, üçüncü ölkələrdən silah alan ermənilər nə qədər silah alsalar da qorxu kompleksindən qurtara bilmirlər. Sual oluna bilər ki, axı niyə qorxudan çıxmaqda çətinlik çəkirlər? Əgər çirkin niyyətləri yoxdursa, niyə qorxuya düşüblər? Bir tərəfdən də əgər üçüncü ölkələr onlara silah verirsə, onlar da silahlanmaqda davam edirlərsə, niyə yuxuları ərşə çəkilib? Bu sual özü elə reallığı ortaya çıxarır. Əlbəttə, reallıq da ondan ibarətdir ki, haylar başlarına gələnin təkrarlanacağından qorxurlar. Qorxurlar ki, "üçüncü ölkələrə" güvənməklə, ümid etməklə onların vəziyyəti həddindən artıq kritik ola bilər. Bilirlər ki, Qərbin Ermənistanı xilas edəcəyi barədə xam xəyallara ümid etmək axmaqlıqdır.

Hər halda Ukrayna təcrabəsi haylar üçün bir nümunə sayılmalıdır. Rusiya ilə müharibə başlayana qədər Ukraynaya dəstək vəd edən Qərbin sonra hansı mövqə sərgilədiyini də haylar yaxşıca görürlər. Görürlər ki, döyüş meydanında qırılan, ölən ukraynalılardır. Nə bir amerikalı, nə bir fransız, nə də bir əcnəbinin döyüşə qatıldığını ermənilər müşahidə edə bilməzlər. Görünən odur ki, dağılan şəhərlər də Ukrayna şəhərləridir. Atılan raketlər, dağıdıcı mermilərin heç biri Amerikanın, Fransanın, yaxud hansısa Avropa ölkənin şəhərlərini yerlə yeksan etmir. Zərər gören ancaq Ukrayna ölkəsi, ukraynalılardır. Bunu haylar lap yaxşı seyr etsələr daha yaxşı başa düşürlər ki, onlara silah verənlərə, guya dəstək verənlərə olan ümidlər məhz puç olacaq ümidlərdir və ən böyük ümid məhz regionda sülhün bərqərar olması ilə bağlı olmalıdır...

Inam Hacıyev

“ABŞ erməni terroruna göz yummaq istəyir”

“Erməni cəmiyyətində birmənalı şəkildə “Türk sənin düşmənidir” təbliğati aparılır. Hər bir yeni doğulan erməni körpə bu ideologiyada tərbiyə olunur, onların gələcək həyat tərzində dünyada yaşayan bütün türklərə düşmən kimi yanaşmaq əksini tapır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında siyasi ekspert, Strateji Planlaşdırma və Araşdırmalar İnstitutunun rəhbəri, politoloq Azad Məsiyev deyib.

O bildirib ki, erməni cəmiyyətində türkcə qarşı nifrət, dünyada yaşayan türklərə qarşı terror fəlsəfəsi fonunda uşaqlarını yetişdirmək yer alır: “Bu baxımdan Ermənistanda ASALA, Daşnaksütyun kimi terror təşkilatları var ki, bunların həm siyasi, həm də hərbi qanadları var. Onların məqsədlərinə çatmaqda əsas meyar terrorudur. Birləşmiş Ştatlardakı tələbə gəncin türklərə qarşı, xüsusilə də Azərbaycana qarşı nəzərində tutduğu terror aksiyasını həyata keçirməsi haqqında məlumatların əldə edilməsi, partlayıcı maddələri sərbəst etməsi təsadüfi deyil. Buna Ermənistan xüsusi xidmət orqanları tərəfindən təlimatlandırılan planın tərkib hissəsi kimi baxmaq məqsəduyğundur. Azərbaycanın xaricdəki səfirələrinə qarşı da bu cür siyasi terrorla bağlı tədbirlər görüldü. Hətta səfirliklərimizə qarşı hücumlar da olmuşdu, bayrağımız təhqir olunmuşdu. Bu, Ermənistan, onların xüsusi dövlət orqanları tərəfindən, xaricdə yaşayan erməni diasporu tərəfindən planlı şəkildə həyata keçirilən bir tədbirdir. Hesab edirəm ki, bu cür hadisələr kortəbii baş vermir, dünyada anti-Azərbaycan əhval-ruhiyyəsi formalaşdırmaq məqsədi üçün

edilən plandır.

Ümumilikdə Ermənistan Azərbaycanla dinc yaşamaq prinsipinə əməl etmək istəmir. Ermənistan rəhbəri Paşinyan dinc, yanaşı yaşamaq prinsipinə görə sülh sazişinə getmir. Hər vəchlə Azərbaycanla sülh sazişindən imtina edir. Bunun fonunda sülh sazişini uzatmaqla bəhanələr gətirərək hərbi cəhətdən güclənmək istəyir. Başda Birləşmiş Ştatlarda olmaqla Qərbi öz arxasına alıb Azərbaycana həm siyasi, həm də hərbi cəhətdən təzyiqlər etmək istəyir, sürətlə silahlanmağa üstünlük verir. Paralel olaraq beynəlxalq aləmdə Azərbaycanı psixoloji müharibəni aparmaqda günahlandırır”.

“Birləşmiş Ştatlarda tələbənin Azərbaycan səfirələrinə, diplomatlarına qarşı terror planının həyata keçirilməsinə, ABŞ-dakı xüsusi xidmət orqanları, təhlükəsizlik xidmətləri acizlik nümayiş etdirir. Bir tələbə bu cür terror həyata keçirmək üçün plan qurursa, partlayıcı maddələrin əldə edilməsi və diplomatik korpusun yerinin müəyyən edilməsi kimi işlər görür-

se, xüsusi xidmət orqanları bu tələbəni tapıb qanun qarşısında məsuliyyət daşması üçün heç bir fəaliyyət göstərmir. Birləşmiş Ştatlarda dünyanın ayrı-ayrı bölgələrində kəşfiyyat işləri görür, məşhur terrorçunun yerini müəyyən edib cəzalandıra bilir, amma hansısa bir erməni tələbənin yerini aşkar edə bilmir. Burada bir qədər şübhə yaranır. Görünür ki, Birləşmiş Ştatlarda da bu işə seyrçi yanaşır. ABŞ da erməni terroruna göz yummaq istəyir.

Ermənistanı himayə edən dövlətlər Azərbaycana qarşı edilən hörmətsizliyə adekvat cavab vermir. Bu, onu göstərir ki, Birləşmiş Ştatlarda və Ermənistanı himayə edən Qərb dövlətləri də bu terror fəaliyyətinə göz yummaqda maraqlıdır. Bu baxımdan belə münasibətlər dövlətlər arasında beynəlxalq normalara ziddir. Eyni zamanda Azərbaycanla gələcəkdə fəaliyyət göstərəcək dövlətlərarası siyasi münasibətlərə təsir edə bilər. Bir tələbə terrorçunun tapılması Birləşmiş Ştatlarda üçün böyük problemdir, burada bir qədər şübhə doğuran məqamlar yaranır. Bu cür terror aktlarının arxasında Ermənistan dövlətinin əlinin olması şübhəsizdir.

Bir faktı qeyd etmək istəyirəm ki, türk diplomatlarına qarşı edilən terrora terrorçunu azadlığa buraxdıqdan sonra həmin terrorçu Ermənistanda peyda olur. Həmin şəxs bu yaxınlarda Ermənistanda kilsənin etiraz aksiyalarında öndə gedən şəxslərdən olub. Yeni bu cür faktlar kifayət qədər cəmiyyətimizə məlumdur. Ümumilikdə dünyada baş verən erməni terrorunun arxasında Ermənistan dövlətinin xüsusi xidmət orqanları dayanır” - deyə o, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

Milyonların sıfırı

MƏTANƏT

Bu günlərdə istəmədən, arzulamadan, xatırlamadan, sadəcə təsadüfən bir mahnıya qulaq asmalı oldum. Adı “Çini çaydan”dır. Ritmik mahnıdır, necə deyirlər, bir qulağından eşit, o biri qulağından oyna, getsin. Lakin bu mahnının yazarı nə demək istəyib, sonadək ha qulaq verdim, anlaya bilmədim. Musiqisi də basit gup-gupdan başqa bir şey deyil. Maraqlı məni bürüdü, dedim görüm, buna məndən başqa da bir baxan olubmu? Baxıram ki, cəmi 2 ay bundan əvvəl ortalığa çıxan mahnıya 2,9 milyon baxış olub. Məntəqləndirəm ki, bu sıfır milyonları özünə necə cəlb edib?

Qərara gəldim ki, bir şou-biznesə nəzər salım, görüm nə var, nə yox? Belə mahnılardan yenəmi var?

Qarşıma başqa bir mahnı çıxır: “Osıyoda Evropada”. 3 gün öncə ortaya çıxıb, 430 min baxış olub. Bu mahnıya iki dəfə qulaq asdım, lakin heç nə anlamadım. Yenə bayağı sözlər, bayağı musiqi, musiqi zövqünü darmadağın edən gup-gup...

Növbəti mahnı “Gəlmişəm” adlı mahnıdır. 6 ay öncə meydana çıxıb, 5,5 milyon baxışa malikdir. Sözüün həqiqi mənasında, bu mahnıdan isə əsla bir şey anlaya bilmədim.

Bizim hər kəsə məlum olan, musiqi zövqümüzün tacı mahnılarımız var: “Bəri bax”, “Səkinə dayıqızı nay-nay”. İndi gəlin siz, 1 il öncə bu mahnıların bir papuridə birləşən və 2,5 milyon baxış toplayan yeni versiyasına baxın. O 2,5 milyon insan bir də dinləsin, bu dəfə elə dinləsin ki, xalq mahnılarımızın başına açılan oyunları görə, onların nə günə salındığına acıya bilsin.

Digər bir mahnı isə “Yansın-yansın” oldu. Bir il əvvəl meydana çıxan və bu günədək 15 milyon insanın baxdığı sıfırlardan biri. Burada iki gənc qızın rəqsinə də diqqətlə baxaq və onların kişi xeylağı kimi rəqs etməsini bir daha nəzərdən keçirək. Bir düşünək, görək, bizim xanım-xatın qızlarımızın nazlarına nazlara süzməsi harada qaldı? Bir nəzər salağ, düşünək, gözələrimizi dörd açıb görək, kim bu cür rəqsləri etməyə əsas verir onlara. Bu ixtiyarı kimdən alıb azərbaycanlı qadına məxsus olmayan rəqsləri nümayiş etdirib gənclərimizin tərbiyyəsinə zərər vururlar. Qadın nə vaxtdan atılıb-düşməklə rəqs edib Azərbaycanda?

Və son mahnı: “A love you” 6 ayın təsadüfi, 6,1 milyon baxışa sahib mahnısı. Sevdini bütün dillərdə sevmənin ifadəsi... Öttökən, bəsit, heç bir mənə izhar etməyən, sadəcə o biri mahnılarda olduğu kimi gup-gupdan, bayağı rəqslərdən, atılıb-düşməkdən ibarət mahnı...

Elə bunu da dinləyəndən sonra əsəblərim necə pozuldu, davam edə bilmədim. Dərin düşüncələrə qerq oldum. Gözlərim önünə xanım-xatın qadın və səsi ilə geyim-keçimi bir harmoniya təşkil edən kişi müğənnilərimiz gəldi. Onların bir-birindən gözəl mahnıları, ifaları nəzərimdə canlandı. Canlandıqca da yuxarıda sadaladığım mahnıları bir küncə sıxışdırırdı. Bayağı rəqslər, geyimlər, artıq-əskik əl-qol hərəkətləri, bir də sözüün bitiyi yerdə yazılan mahnı sözləri, musiqi anlayışından əsla xəbəri olmayan bəstələr necə olub ki, milyonlarla insanın diqqətini cəlb edib.

Təəssüf doğuracaq daha bir məsələ var ki, bu gün nişan və toy mərasimlərimizdə insanların əksəriyyəti məhz bu mahnıları rəqs edir.

Və nəticə. Nəticə ondan ibarətdir ki, bu xalqın başına nə gəlsə, onun səbəbkarı bizik. Çünki biz nəyə isə yol açmasaq, o, heç vaxt bize yaxın gələ, başımıza dirmaşa bilməz. Elə bu mahnılar da onlar kimi. Sıfır səviyyəsində olan mahnı necə milyonların sevimlisinə çevrilə bilər, bax, bu günahımızı gözədən keçirməyin vaxtı çoxdan gəlib çatıb, lakin təəsüflər olsun ki, biz qəflət yuxusundan doya bilmirik.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda turizmin inkişafı üçün əlverişli şərait var

“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin göstərişi ilə işğaldan azad olmuş Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpası istiqamətində işlər sürətlə davam edir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında “Yaşıl Dünya” Ekoloji Maarifləndirmə İctimai Birliyinin sədri Elman Cəfəri deyib. Elman Cəfəri sözlərinə belə davam edib: “Məlumdur ki, işğaldan azad olmuş bölgələrin məskunlaşması Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonun Zəngilan bölgəsindən başlanıb. İlk dəfə olaraq Zəngilanın Ağalı kəndində ağıllı kənd qurulub. “Böyük qayıdışa” uyğun olaraq 19 iyul 2022-ci ildə bir qrup sakin Ağalıda məskunlaşıb. Ağalı ekoloji layihələrə əsaslanan texnologiyalar üzrə qurulub. Qəsəbədə yaşayış evlərinin, inzibati binaların işıqlandırılması yaşıl texnologiyalara əsaslanır. Sonra Ağdərənin Taliş kəndinə və Laçına köçürülmə başlandı.

Füzulidə, Kəlbəcərdə, Xocalıda quruculuq işləri sürətlə davam edir. Həmin bölgələrdə nəhəng tikinti işləri görülüb və davam edir. Gələcək il Ağdama əhalinin köçürülməsi baş tutmalıdır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun məskunlaşması üçün öncə ərazilər minalardan təmizlənməlidir. Ondən sonra keçmiş məcburi köçkünlərə evlər tikilməli, iş yerləri açılmalıdır.

Məskunlaşma üçün başlıca amil əhalinin məşğulluğunun təmin olunmasıdır. Dövlət qurumlarında, təhsil və səhiyyə ocaqlarında iş yerləri olacaq. Özəl sektorun inkişafına da şərait yaradılmalıdır. İnsanlara dəstək vermək lazımdır ki, ailəsi bizneslərini qura bilsinlər. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda turizmin inkişafı üçün əlverişli şərait var. Özellikle kənd turizminin inkişafı üçün. Laçın, Ağdərə, Kəlbəcərdə heyvandarlığın, arıcılığın inkişafına stimül vermək lazımdır. Bunun üçün ərazidə məskunlaşan fermerlərə vergi güzəştləri tətbiq oluna bi-

lər. Ağdamda, Cəbrayıl, Zəngilan və Füzulidə üzümçülüyün inkişafı üçün münbit şərait var. Fermerlərə yeni plantasiyaların salınması üçün dotasiyalar ayrılmalıdır. Yenidən salınan qəsəbə və şəhərlər ağıllı texnologiyalara əsaslanmalıdır. Xüsusilə nəqliyyat infrastrukturunda ekoloji layihələr tətbiq olunmalıdır. Şuşa, Xankəndi, Ağdamda şəhərdaxili nəqliyyatda elektromobillərə üstünlük verilsə yaxşı olar. Minalardan təmizləndikdən sonra əkin sahələrinə arqotexniki qulluq həyata keçirilə bilər. Ərazi 30 il işğaldadır. Düşmən orada mühəndis istehkam qurğuları inşa edib, ağır texnikanın hərəkət torpağın üst münbit qatını zədələyib. Suvarma sistemi dağıdılıb. Yaxşı olar ki, ənənəvi selləmə suvarma sisteminin yerinə damcı suvarma sistemləri tətbiq edilsin. Bu həm məhsuldarlığın artmasına təkan verəcək, həm də içməli suya qənaət olunacaq”.

Ayşən Vəli

BRİCS, yoxsa G7?

Niyə getdikcə daha çox ölkə bura qoşulmağa çalışır?

BRIKS dəyişən dünyada getdikcə daha çox cəlbedici görünür. Siyasi və mədəni fərqliliklərə baxmayaraq, qrup beynəlxalq səhnədə təkə mühüm oyunçu kimi deyil, həm də G7 kimi inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün forum kimi görünür. Dünya nizamı yenidən qurulduğu bir vaxtda Azərbaycanın bir müddət əvvəl təqdim etdiyi quruma üzvlük arzusunu ilə BRİKS yenidən gündəmə gəlib. Təxminən iki ay əvvəl Türkiyə də BRİCS-ə mümkün üzvlüklə bağlı mövqeyini açıqlamışdı. Qərbdə müxtəlif qiymətləndirmələrə baxmayaraq, BRİCS namizəd ölkələr tərəfindən anti-Qərb strukturu kimi qəbul edilmir.

BRICS niyə cəlbedicidir?

2006-cı ildə Rusiyada yaradılan və adını təsisçi ölkələrin adlarının ilk hərflərindən götürən BRİCS-ə əvvəlcə Braziliya, Rusiya, Hindistan, Çin, Cənubi Afrika (2010-cu ildə qoşulub) kimi sürətlə inkişaf edən dünya iqtisadiyyatları daxil idi. 2024-cü ilin yanvar ayından etibarən blok Misir, Efiopiya, İran və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərini (BƏƏ) əhatə edib və daha 34 ölkənin qoşulmaq üçün müraciət etdiyi bəlli olub.

Məlumdur ki, birləşməyə marağın artması şəraitində təsisçi ölkələr yeni üzvlərdən ehtiyatlanır. Çin yeni üzvlərin qəbulunu dəstəkləməyə, Hindistan və Braziliya müxtəlif

nən 280 milyon insana fayda verib. 2021-ci ildə Banqladeş, Misir, BƏƏ və Uruqvayın da qoşulması ilə üzvlərin sayı 9-a çatıb. Gələcəkdə iştirakçıların siyahısını Səudiyyə Ərəbistanı və Əlcəzairin də dolduracağı gözlənilir. Digər mühüm məsələ dolların təsirinin zəifləməsidir. Çin de-dollarizasiya ideyasını dəstəkləməyə, bunun digər kövrək iqtisadiyyatlara zərbə vura biləcəyi iddia edilir. Bu baxımdan yalnız Amerika valyutasından istifadənin azaldılmasından danışmaq olar.

Türkiyə BRICS-ə üzv olmaq üçün müraciət edib

narahatlıqlara görə maraqsız görünür: qrupun genişləndirilməsi onun daxilindəki təsirlərini zəiflədəcək, kiçik üzvlər BRİKS ölkələrinin imtiyazlı və prestijli mövqeyini sarsıdacaq və qrup Çin tərəfinin liderlik etdiyi bloka çevriləcək. Bu baxımdan Əlcəzair, Argentina, Misir və İran kimi ölkələr BRICS-ə üzvlüyünə ilk növbədə Çin investisiya və maliyyə dəstəyinə daha asan çıxış imkanı kimi baxır.

Dollarizasiya mümkündürmü?

İqtisadi cəlbedicilik nöqtəyi-nəzərindən BRICS bankı fərqlənir - blokun üzvləri tərəfindən yaradılmış maliyyə institutu. Əvvəllər BRİKS İnkişaf Bankı kimi tanınan bank 2015-ci ildə BVF və Dünya Bankına global alternativ olaraq yaradılıb. Məlumatla görə, Çində yerləşən qurum 100 milyard dollar kapitala fəaliyyətə başlayıb. Bu günə qədər bank ümumi dəyəri 32,4 milyard ABŞ dolları olan 98 layihəni maliyyələşdirib və təxmi-

Ankara BRİCS-ə qoşulmaq üçün ərizə təqdim edib. Bu, AI üçün "böyük itkidir". Bloomberg News xəbər verir ki, Türkiyə NATO-dan çıxmalıdır, çünki BRİCS-ə üzvlük daha sərfəli olacaq. Türkiyə yeni müttəfiqlik əlaqələrini inkişaf etdirmək üçün BRICS-ə üzv olmaq üçün müraciət edib. BRICS-in genişlənməsi mövzusu blokun bu ilin oktyabrında Rusiyada keçiriləcək sammitində müzakirə olunacaq, eyni zamanda Türkiyənin müraciətinə baxılması da gözlənilir. Mənbələr Ankaranın global nüfuzunu artırmaq və ənənəvi Qərb müttəfiqlərindən kənardə yeni əlaqələr qurmaq üçün BRICS-ə üzv olmaq üçün rəsmi müraciət etdiyini bildirib. Adının açıqlanmasını istəməyən mənbələrə görə, prezident Ərdoğanın administrasiyası geosiyasi ağırlıq mərkəzinin inkişaf etmiş iqtisadiyyatlardan uzaqlaşdığına inanır.

BRİCS hər il toplaşır. Bu il oktyabrın 22-24-də Rusiyanın Kazan şəhərində baş tutacaq. Bu görüşün özəlliyi ondan ibarətdir ki, bu, BRİCS ölkələrinin genişlənmədən sonra Rusiyanın assosiasiyaya sədrliyi dövründə

təşkil edən BRİKS ölkələri ərzaq böhranının qarşısının alınmasında mühüm rol oynaya bilər. Hazırda assosiasiya üzvləri dünya buğda istehsalının təxminən 40%-ni (260 milyon tondan çox), qış ətinin 30%-dən çoxunu (30 milyon tondan çox) və mal ətinin 30%-ni (təxminən 20 milyon ton) təmin edirlər. Bu, təhlükəsiz təchizat zənciri yaratmaq və qidaya çıxışı təmin etmək üçün əməkdaşlığı getdikcə daha vacib edir.

Azərbaycandan müraciət

Fransanın Cənubi Qafqazdakı "müttəfiqlərinin qarşısını almaq" cəhdlərində ABŞ-in də əli var, çünki regionu əsl sahiblərinə buraxmaq istəmir. Məlumdur ki, Paris Ermə-

BRICS Expands Footprint in the Global South

G7 and BRICS member countries (as of Jan. 4, 2023)

baş tutacaq ilk sammitdir. BRİCS əvvəlcə Braziliya, Rusiya, Hindistan, Çin və Cənubi Afrikadan ibarət hökumətlərarası təşkilat kimi yaradılıb, lakin bu yaxınlarda daha dörd ölkə - Misir, Efiopiya, İran və BƏƏ bloka qəbul edilib.

Türk dünyasına baxış necədir?

Bu gün soyuq müharibə bloklarının yaranmasının qarşısını almaq və konstruktiv dialoqa diqqət yetirmək zərurəti yeni qarşıdurmaya sürüşməyə mane olan üçüncü yolun mahiyyətini təşkil edir.

Türk dövlətlərinin rəhbərlərinin bəyanatlarına və hərəkətlərinə baxanda görürük ki, onlar global gündəmin və təhlükəsizliyin bütün sahələrinə (hərbi, ərzaq, iqtisadi, ekoloji və s.) marağ göstərirlər. Demək olar ki, türk dövlətləri digər ölkələrdən fərqli olaraq BRİCS-i anti-Qərb strukturu kimi deyil, yeni imkanlar kimi qəbul edirlər. Qərbin müttəfiqi kimi tanınan Hindistan da məhz BRİCS-in iqtisadi cəlbediciliyinə görə buradadır. Türkiyə, Orta Asiya ölkələri və Azərbaycan Çinin "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsünü dəstəkləyir.

Bu kontekstdə Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev ticarət və nəqliyyat yollarından danışarkən dedi ki, "BRİCS Qərbin periferiyası olmanın qaçılmaz taleyinə alternativ kimi görünür". Ona görə də ölkələr bura üz tuturlar. Özbəkistan lideri bir daha qeyd etdiyi kimi, ərzaq təhlükəsizliyi də vacibdir. Dünyanın ərzaq təminatının 50%-ni

nistanə silah və hərbi təlimatçılar göndərib, avqustun 2-3-də isə Azərbaycan mətbuatında 50 amerikalı hərbi və hərbi texnikanın olduğu təyyarələrin Rusiya qüvvələri tərəfindən tərk edilmiş İrevan hava limanına enməsi barədə məlumat yayılıb. Bu xəbər Amerika rəsmiləri tərəfindən təkzib edilməyib. Bu silah və texnikanın təbii qüvvəni çox gözlətməyib və sonradan məlum olub ki, onlar Azərbaycan-Ermənistan sərhədində təxribatlarda istifadə olunub. Bu təxribatların Rusiya prezidenti Vladimir Putinin Azərbaycana səfəri zamanı (Qərb mediası, yeri gəlmişkən, sonradan bu səfəri Bakının BRİCS-ə qoşulmaq istəyi ilə əlaqələndirdi) baş verməsini bir növ günahı baş ağrısından başqasına çevirmək cəhdi kimi də qiymətləndirmək olar. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, BRİCS cəlbedici iqtisadi struktur/forum kimi beynəlxalq təşkilat deyil. Üstəlik, Rusiyada keçirilən BRİCS+ görüşündə BMT-də islahatların aparılması çağırışlarının olduğunu nəzərə alsaq, bu strukturun çoxqütblülüyün simvoluna çevrildiyini deyə bilərik.

Coğrafiyasının genişliyinə, ərazi iddialarına (Çin - Hindistan), müxtəlif siyasi və ideoloji sistemlərə və mədəni fərqliliklərə baxmayaraq, getdikcə daha cəlbedici olan BRİCS hər gün beynəlxalq səhnədə təkə mühüm oyunçu kimi deyil, həm də beynəlxalq arenada görünür. Bu qurum, sonra G7 kimi inkişaf etməkdə olan ölkələrin təşkilatı olacağı uzaqda deyil.

VƏLİ

Makron diktatordur, nə parlamentin, nə Senatın qərarlarını tanımaz hala gəlib. Son seçkinin nəticələrinə məhəl qoymur və qalib gələn koalisiya tərəfindən namizədliliyə sürülən baş naziri təyin etməkdən imtina edir. Əgər bütün qanuni hakimiyyətin qanuni tələblərinə tabe deyilsənsə, bu, diktatura və dövlət çevrilişidir. Qərb isə susur. Bu isə o deməkdir ki, "demokratik" Fransanın "demokratik" prezidentinə hər şeyi etməyə icazə verilir.

Təəvvür edin ki, siz daxili böhranla üzleşən dövlətin başçısıdır. Şübhəli vasitələrlə qeyri-populyar tədbirlər görmək üçün parlament səsvermələrindən yan keçir və sonra nümayişçilərə qarşı həddindən artıq güc tətbiq edirsiniz. Sonra radikal siyasi dissidentləri zərərsizləşdirmək və onları itirmək üçün növbədənkenar seçkilər çağırırsınız. Daha sonra siz daha çox vaxt qazanmaq üçün böyük beynəlxalq idman tədbirindən istifadə edirsiniz və sadəcə olaraq seçkinin nəticələrinə məhəl qoymursunuz, qalib koalisiyadan baş nazir təyin etməkdən imtina edirsiniz.

Makron, bəs sən kimsən? Bəziləri yəqin ki, "diktator" deyəcək. Bu qəribə vəziyyəti xarakterizə etmək üçün "dövlət çevrilişi" sözündən başqa heç nə ağılıza gəlmir, elə deyilmi? Belə olan halda, beynəlxalq ictimaiyyət, şübhəsiz ki, avtoritar dövlət başçısını qınayacaq və ona seçkinin nəticələrini təqdim etməsi üçün təzyiq göstərəcək, eləmi? Əgər siz Emmanuel Makronsunuzsa, bunun belə olması lazım deyil. Mövcud hadisələrə qısa nəzər salmaq fransızların üzleşdiyi problemlərin dərinliyini göstərir. Əvvəlcə Makron Milli Assambleyanı (parlamentin aşağı palatası) buraxdı və 30 iyun və 7 iyul (ikinci tur) üçün növbədənkenar seçkilər təyin etdi. Bu, sağçı populist Milli Birlik partiyasının Avropa Parlamenti seçkilərindəki qələbəsinə cavab idi ki, bu da özlüyündə indiki prezident üçün məğlubiyyət idi. "Milli Birlik" (1 iyun 2018-ci il tarixinə qədər "Milli Cəbhə") Marin Le Penin partiyasıdır və sizə xatırlatmaq istədim ki, 2022-ci il prezident seçkilərində qalib gələcəyi təqdirə də Fransa ordusunu NATO-dan çıxaracağına söz vermişdi. Daha sonra Makron seçkiləri qazandı, lakin Fransa prezident seçkilərinin ikinci turuna vəsiqə qazanan Le Penin vədi, şübhəsiz ki, Paris siyasi istəblişməntində çoxlu suallar doğurdu.

Artıq, Milli Birlik partiyasını və ya ümumiyyətlə Avropa populist partiyalarını xalis və açıq şəkildə "faşist" adlandırmaq tamamilə düzgün deyil. Fransa prezidentinin qəbul etdiyi qərar istənilən halda təhlükə kimi görünən siyasi qrupun sıxışdırılmasına yönəlmiş cəsarətli addım idi. Makronun mütəfiqi senator Fransua Patria o zaman demişdi: "Prezident nəzarəti geri aldı. İndi hərəketə keçdi. Bu, Marin Le Penin sonu oldu". Çoxları bu qərarı tənqid etdi və bunun əks effekt verə biləcəyindən və Fransada "həddindən artıq sağçı" baş nazirin meydana çıxmasına səbəb ola biləcəyindən qorxdular. Lakin nəticə Makronun gözlədiyi kimi olmadı.

Erkən seçkilər, artıq qeyd edildiyi kimi, riskli siyasi avantüra adlandırılırdı. Makron onları itirdi. Nəticə dayandırılmış parlament vəziyyəti olsa da, Yeni Xalq Cəbhəsi mandatların əksəriyyətini qazandı və bu, hazırkı prezident üçün alçalıcı siyasi məğlubiyyət idi. Makronun özü isə bununla razılaşmır: "Heç kim qalib gəldi" deyir. Onun sözlərinə görə, "bu seçkilər nəticəsində yaranan bloklar və ya koalisiyalar özlərini azlıqda tapdılar". Yeni Xalq Cəbhəsi bununla mübahisə edir: "Yeni Xalq Cəbhəsi, şübhəsiz ki, yeni Milli Assambleyanın ilk qüvvəsidir". Yeni koalisiyanın proqramı, digər şeylərlə yanaşı, qiymət hədləri ilə yaşayış böhranı ilə mübarizə aparmağı, minimum əmək haqqını artırmağı və pensiya yaşını aşağı salmağı və Makronun ləğv etdiyi "gəlir vergisini" geri qaytarmağı vəd edir. Yuxarıda qeyd olunan iyul ayında keçirilən ümumi seçkilərdən bə-

Makronsayağı dövlət çevrilişi

Fransa prezidenti seçkilərin nəticələrini tanımaqdan imtina edib

ri Fransa Milli Assambleyada işlək çoxluğu təmin edə bilməyən müvəqqəti administrasiyaya sahibdir. Bu dalana di-rənəşdir. Və görünür, bundan çıxış yolu yoxdur. Avqustun 26-da Yelisey Sarayının press-relizində deyilirdi ki, Makron Yeni Xalq Cəbhəsindən namizədi baş nazir təyin etməyəcək. "İnstitusional sabitlik bu variantın həyata keçirilmə-məsini dikte edir", - kommünikədə deyilir. Əsaslandırma belədir: prezidentin guya "bildiyi" kimi, "əvvəldən iflic ola-caq" solçu baş nazirin rəhbərlik etdiyi hökuməti formalaşdırmaqla dövlət baş-çısı bununla da "Konstitusiyayı pozmuş olacaq, bu da ondan ölkənin sabitliyini və müstəqilliyini təmin etməyi tələb edir". Fransanın yarı-prezident üsul-idarə sisteminin incəliklərinə diqqətlə baxsanız, müəyyən nümunəni aydın görə bilərsiniz.

Yadınızdadırsa, Makron Parisdə ke-çirilən Olimpiya Oyunlarını "atəşkəs" adlan-dırmış və bu beynəlxalq tədbirdən vaxt qazanmaq üçün istifadə etmişdi. Amma görü-nür, indi onun bəhanələri tükənir. Avqustun 24-də Jan-Lyuk M?lenşon ("Fəth edilməmiş Fransa" ifrat sol partiyasının lideri) partiya-sının üzvlərinin heç bir Yeni Xalq Cəbhəsi hökumətinə qoşulmayacağını elan etdi. Bil-dirilir ki, "Fransa Unconquered" ilə bağlı ssenari prezidentə Lüsi Kasteni (Yeni Xalq Cəbhəsinin namizədi) baş nazir təyin etmə-sinə mane olub. Fransanın istefaya göndəri-lən baş naziri Qabriel Attal cavab olaraq bil-dirib ki, Yeni Xalq Cəbhəsinin siyasi platfor-masının "birtərəfli tətbiqi" "görünməmiş ma-liyyə təzyiqinə" və hətta "Fransanın iqtisadi çöküşünə" gətirib çıxaracaq. Yelisey sarayı sadəcə olaraq bununla razılaşa bilməz. Hə-qiqət budur ki, Makronun solçu hökumətlə razılaşması çətin görünür. Bu arada siyasi böhran davam edir.

İnsanı təəccübləndirmək olar ki, nə üçün G7 ölkəsində baş verənlər mətbuatda bu qədər geniş işıqlandırılmış və hətta əhəmiyyətli tənqidlərə məruz qalmır. Bunu Venesuela-dakı hazırkı siyasi böhranla müqayisə et-sək, belə nəticəyə gəlmək olar ki, Fransada-ki vəziyyət həqiqətən də az məlumatlandırılır. İkili standartlar istənilən halda jurnalisti-kadan kənara çıxır: Qərbin bütün siyasi li-derləri Venesuela prezidenti Nikolas Madu-ronu prezident seçkilərinin nəticələrinə reaksiyasına görə qınayıblar, bir çoxları Ve-nesuela hökumətini siyahıların hesablan-ması prosesində şəffaflığı artırmağa çağırır və s. İndiyədək Qərbin əsas siyasi liderlə-rindən heç biri Fransanın rəhbərinə təzyiq göstərməyib ki, onu seçkinin nəticələrinə hörmətlə yanaşmağa və qalib solçu koalisi-yadan baş nazir təyin etməyə məcbur etsin. Təbii ki, Makron öz ölkəsində enerji layihə-lərini həyata keçirən Qlobal Cənub lideri ol-saydı və ya "Çinpərəst" və ya "Rusiyaönlü" Avropa dövlət başçısı olsaydı, o zaman hər

şey tamam başqa cür olardı. Nə olursa ol-sun, Fransa prezidenti üçün işlərin daha da pisləşəcəyi gözlənilir. Solçular Makronu im-piçmentlə hədələyir, heç kimin uğur qaza-nacağına inanmır. Daha da önəmlisi odur ki, Fransa siyasi və iqtisadi böhranlarla üz-üzədir və etirazların bu gün digər Avropa dövlətlərində baş verdiyi kimi, bütün ölkədə baş verəcəyi və daha da şiddətli olacağı gözlənilir. Artıq yazdığım kimi, Makron cə-sarətli xarici siyasət dəyişiklikləri həyata ke-çirir, lakin görünür, daxili problemlər onun qarşısında dayana bilər.

Solçular insanları küçələrə çıxmağa çağırır

"Asharq Al-Awsat" yazır ki, Emmanuel Makron seçkilərdən sonra hökumətin qurul-masını qəsdən gecikdirir. Fransada deyirlər ki, bu, demokratik farsdır. Prezidentin parti-yası uduzdu və siyasi opponentlər hakimi-yətə gəlsələr, onun liberal siyasətini ləğv edəcəklər. Fransa siyasi böhrana daha da dərinləşir. Makronist düşürgəsinin Sol-Ya-şillər ittifaqına uduzduğu (lakin mütləq səs çoxluğu əldə etmədiyi) parlament seçkilərindən tənminən ay yarım sonra Qabriel Attal hökuməti gündəlik işlərini davam etdirir, prezident Emmanuel Makron isə mövcud si-yasi çıxılmaz vəziyyətdən çıxmaq üçün si-yasi partiya və deputat qruplarının rəhbərləri ilə məsləhətləşmələri davam etdirir.

Bazar ertəsi axşam Yelisey Sarayının yaydığı bəyanatda deyilir ki, Makron solçu partiyaların Lucie Castet-in rəhbərlik etdiyi hökumət qurmaq təklifini rədd edib. O, həm-çinin Yeni Xalq Cəbhəsinin üç nümayəndə-sini (sosialistlər, kommunistlər və yaşillər) geniş koalisiyanın yaradılmasını dəstəklə-yən mərkəzçi bloka qoşulmağa dəvət edib ki, bu da yalnız gerginliyi artırır. Solçular ar-

tıq iki raund məsləhətləşmələr keçirmiş Makronun bir-biri ilə əlaqəli iki məqsədə çatmaq üçün zamanla oynadığını çoxdan anlayıblar. Birincisi, solçu Yeni Xalq Cəbhə-sinin rəhbərlik etdiyi hökumətin qurulmasını istisna etməkdir. İkincisi, sosialistləri və ola-bilsin ki, Yaşilləri koalisiyadan çıxmağa təş-viq etmək üçün keçmiş prezidentliyə nami-zəd Jan-Lük Melenşonun rəhbərlik etdiyi "Fəth edilməmiş Fransa" partiyasını təcrid edərək sol cəbhənin sıralarında parçalanma yaratmaqdır.

Makron ötən çərşənbə axşamı keçirilən məsləhətləşmələrin ikinci turundan yeni parlamentdə 143 mandat qazanmış "Fəth edilməmiş Fransa" və ifrat sağçı Milli Birlik

partiyasını kənarlaşdırıb. Makronun əsas ar-qumentini "ölkənin institusional sabitliyi ilə bağlı narahatlıq"dır. O, Kastanın rəhbərlik etdiyi hökumətin əvvəldən iflic olacağını vurğulayıb. Fransa qanunlarına görə, prezi-dent parlamentdə yerlərin əksəriyyətini qazanmağı bacaran siyasi fraksiyaya yeni hö-kuməti qurmağı tapşırır. Makron hələ bunu etməyib və bütün gücü ilə bunun qarşısını alır. Fransa prezidenti əslində üç partiyadan (Renessans, Horizons və Demokratik Hərə-kat) ibarət siyasi koalisiyasının seçkilərdə uduzduğunu və 162 mandatla ikinci yerdə qərarlaşdığını etiraf edib. Makron istəmir ki, solçu hökumət onun beş ildən artıq izlədi-yi liberal siyasətə zidd seçki proqramı ilə çı-xış etsin. Avropa-Ekologiya-Yaşillər partiya-sının milli katibi Marin Tondelier də öz nö-vbəsində Makronu "seçkilərin nəticələrini ləğv etməkdə" ittiham edib. Fransa Sosialist Partiyasının birinci katibi Olivye For Makro-nu sabitlik axtarmaq əvəzinə "xaos səpmək-də" ittiham edib. For, Makronun mərkəzçi bloka qoşulmaq tələbinə cavab verməyib, həmçinin baş verənlərin "demokratik fars"dan başqa bir şey olmadığını deyərək (kommunistlər və yaşillər kimi) yeni məslə-hətləşmələrə qatılmaqdan imtina edib. Kommunist Partiyasının milli katibi Fabien Roussel Makronun "parlament seçkilərində-ki məğlubiyyətini qəbul etməkdən imtina et-diyini" söyləyib və əlavə edib ki, fransızlar "onun siyasətindən beziblər və onları da-vam etdirəcək bir hökumət qurmaq istəyir-lər". Hələ çox şey aydın deyil. Artıq bəzi na-mizədlərin adlarının hallanmasına baxma-yaraq, Makronun hökuməti qurmağı kime həvalə edəcəyini heç kim bilmir. Görünən odur ki, hökumət qurulsun belə, böhran hələ də davam edəcək. Analitiklər hesab edirlər ki, prezidentlik uğrunda mübarizə artıq baş-layıb və Makronun prezident kimi "xoşbəxt günləri" sayılmaqdadır.

V.VƏLİYEV

I YAZI

Söz yox ki, ictimai-iqtisadi formasiyalar xalqların həyatına, məişətinə təsirsiz ötmür. Azərbaycan xalqı da 70 illik bir formasiyanın gətirdiyi assimilyasiyaya məruz qaldı. Həyatımızın bütün sahələri dəyişdi. Çünki biz müstəqil bir xalq deyildik. SSRİ-nin tərkibinə qatılmışdıq və rus imperiyasının qanunlarına tabe idik. Həmin vaxta qədər zaman-zaman müasirləşsə də, yenə də müəyyən qədər qorunub saxlanılan geyimlərimiz yeni bir dövrə qədəm qoydu.

Burada artıq bazar da dəyişmişdi. Bazarda satılan parçalar, təklif olunan paltar çeşidləri istər-istəməz geyimimizə təsirsiz ötməyəcəkdi. Zamanla geyimlərimizə onlardan əlavə edəcək, bu "müasirləşmə" ilə də bir vaxt baxacaqdıq ki, özümüzdən ortada heç nə qalmayıb. Belə də oldu. İllərə nəzər salsaq, geyimlərimizdə əsaslı dəyişikliyin məhz SSRİ dövründən başladığını görə bilərik. 70 il az deyil. İki qərinəlik bir vaxtdır və illərin hər biri də insan həyatına öz "naxışlarını" vurub gedir. Beləliklə, 70 ilin sonunda artıq geyimlərimiz çox dəyişmişdi. Milli geyimlərə uyğunluq yalnız kəndlərdə, o da yaşlı qadınlar arasında saxlanmaqda idi. Gənc qadınlar isə artıq daha "müasir" geyinirdilər.

Geyim xalqın mədəni irsinin bir parçasıdır

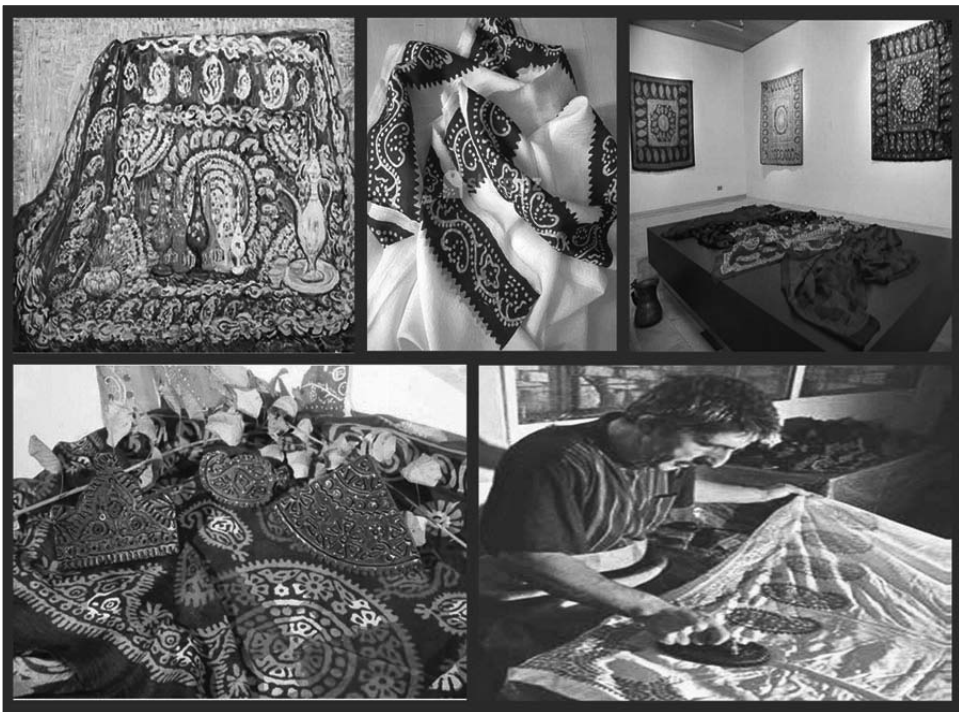
Sovet dövrü milli geyimlərimizin sonu oldu

olunub geniş işlənən və başqa yerlərə ixrac olunan parçalar sırasında zərbəft, xara, atlas, tafta, qanovuz, kəmxə, kiseyə, məxmər, darayı, mahud, şal, tirmə, midqal, bez və başqalarını qeyd etmək olar. Bu parçalardan bəziləri xalq arasında "Hacı mənə bax", "gecə-gündüz", "gəndə dur", "alışdım yandı", "küşə mənə dar gəlir" adları ilə məşhur idi.

Sözsüz ki, parça xalqın mədəniyyətini əks etdirən elementlərdən biridir. Parçaların naxışı və rəngləri həm bir xalqı başqasından ayırmağa və həm də eyni xalqın içərisində müxtəlif sinfi təbəqələrin nümayəndələrini fərqləndirməyə imkan verirdi. Azərbaycanda əhali arasında qanovuz, darayı, mov, zərbəft, xara, atlas, məxmər, tafta, fay, tirmə və digər parçalar geniş istifadə olunurdu. Parça istehsalının bu qədər çox, rəngarəng və çeşidli olması onu deməyə imkan verir ki, Azərbaycanda həmin dövrlərdə nəfis şəkildə qadın və kişi geyimləri də olub. Hələ bu geyimlərin özünəməxsus elementlərinə, tikilmə formalarına nəzər saldıqda bir xalqın maddi-mənəvi dəyərlərinin nə qədər zəngin olduğu da göz önünə gəlir.

Tariximizin bir parçası olan qədim milli geyimlərimiz bu gün geyilməsə də, onların istifadə dövrü yaşadığımız 70 illik sovet döv-

Geyim parçadan və müxtəlif materiallardan hazırlanan, insanların bədənini müxtəlif hissələrini örtmək üçün istifadə etdikləri bədən örtüyü kimi ifadə olunur. Şüurlarında isə bu, yuxarıdakı təriflə bitmir. Geyim mədəniyyət, mənəviyyət, xarakter, zövq, həm də əxlaqdır. İstər kişi, istər qadın olsun, ilk baxışda geyim onun təqdimatıdır; səliqəsi, zövqü, əxlaqı haqqında məlumatdır.

Xalqın tarixi ilə möhkəm bağlı olan geyimlərin onun mədəniyyətini öyrənmək üçün qiymətli mənbələrdən hesab olunur. Geyimlər maddi mədəniyyətin bütün başqa ünsürlərindən daha çox xalqın milli xüsusiyyətini, etnik əlamətlərini özündə ehtiva edir. Elə bu baxımdan da geyimlər etnogenez məsələlərini aydınlaşdırmaq, xalqlar arasında mədəni-tarixi əlaqə və qarşılıqlı təsir məsələlərini müəyyənləşdirmək işində yardımçı material rolunu oynayır. Eyni zamanda geyimlər həm xalqın təsərrüfat sahələrinin səviyyəsindən, həm də coğrafi şəraitdən birbaşa asılıdır. Xalq yaradıcılığının tarixi, etnoqrafik və bədii xüsusiyyətləri öz əksini geyimlərdə tapır. Bu xüsusiyyət həm müəyyən formalı geyim və onun bezəklərində, həm də bədii tikmə, toxuma və toxuculuqda özünü büruzə verir.

Azərbaycanda aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı tunc dövrünün əvvəllərinə aid (eradan əvvəl III minillik) tuncdan hazırlan-

mış iynə və bizlərin, Kəltəpədən və Mingəçevirdən (eradan əvvəl II minillik) tapılmış gildən kiçik heykəllər və Mingəçevirdən tapılmış eradan əvvəl V əsrə aid möhür-barmaqciqlər insanların özlərinə paltar tikməsi və həmin dövrlərin geyimləri haqqında müəyyən təsəvvür yaratmağa imkan verir. Bakı şəhərindəki Şirvanşahlar sarayı (XV əsr) yanındakı məqbərədə qiymətli xara və ipək parça qalıqlarının aşkara çıxarılması da yuxarıda deyilənləri təsdiq edir.

Azərbaycanda çoxlu miqdarda ucuz xammal mənbələrinin olması burada orta əsr şəhərlərində ipək və yun parça istehsalı sənətkarlığının inkişafı üçün lazımı şərait yaratmışdır. Bütün bunlar aşkar edildikcə, təbii ki, xalqımızın milli-mənəvi dəyərləri, etnik xüsusiyyətləri, məşğuliyyəti, sənətkarlığı, adət-ənənələrinin nə səviyyədə olması barədə məlumatlar da dünəndən bu günə gələ bilməmişdir.

Azərbaycan ipəkçiliyinin mərkəzi kimi Mənbələrdə göstərilir ki, XVII əsrdə Azərbaycanın Yaxın Şərqi böyük ipəkçilik zonası, Şirvan əyaləti isə Azərbaycanın əsas ipəkçilik rayonu idi. Şamaxı Şabran, Ərəş, Qəbələ, Cavad və Ağdaşla birlikdə Azərbaycanın mühüm toxuculuq mərkəzlərindən i idi. Bu haqda məşhur səyyah Adam Oleari yazırdı: "Onların (şirvanlıların) əsas məşğələsini iplik, ipək və yun toxuma və

müxtəlif tikmə işləri təşkil edir". Şamaxıda istehsal olunmuş tafta, fata və darayı parçaları xüsusi şöhrət tapmış, zərif baş örtüklərinə və başqa toxuma məmulatlarına isə böyük tələbat vardı.

Azərbaycanda Gəncə, Şəki, Naxçıvan, Marağa, Mərənd, Ərəş və Ordubad mühüm toxuculuq mərkəzləri idi. Bunların sırasında ipək parça sənətkarlığının görkəmli mərkəzlərindən biri olan Gəncəni xüsusi qeyd etmək lazımdır. Evliya Çələbi (XVII əsr) yazırdı ki, Gəncə ipəyi çox məşhur idi. Gəncə şəhərində mövcud olan sənətkarlıq içərisində pambıq parça istehsalı da böyük yer tuturdu. Təbriz şəhəri isə ən müxtəlif növlü parça istehsalı mərkəzi idi. Bu şəhər yüksək keyfiyyətli məxmər, atlas, qumaş və sair parça istehsalı üzrə xüsusilə məşhur idi. Adları çəkilən parçaların bir hissəsi hətta başqa ölkələrə də ixrac olunurdu. Naxçıvanın mahir toxucu sənətkarları gözəl və yüksək keyfiyyətli pambıq parça istehsal edirdilər. Onların hazırladığı rəngarəng çit parçalara böyük tələbat var idi.

Beləliklə, XVII əsrdə Azərbaycan şəhərlərində parça istehsalı sahəsində meydana gələn müəyyən ixtisaslaşma sonrakı əsrlərdə də davam edirdi. Azərbaycanda istehsal

ründə sona çatsa da, bu gün el bayramlarında, müxtəlif tədbirlərdə və toy mərasimlərində onlardan istifadə olunur. Muzeylərimizdə saxlanan və nümayiş olunan bu geyimlər bizim keçmişimiz, dünənimizdir. Və nə bilmək olar, bəlkə də gələcəyimizin geyimləridir. Odur ki, onlardan danışmaq hər zaman maraqlıdır.

Azərbaycan qadını Şərqi qadınının ümumi obrazıdır

Azərbaycanın və ümumilikdə Şərqi xalqları qadınlarının geyimi ilə yaratdığı bir obraz mövcuddur. Şərqi qadını obrazı. Bütün dövrlərdə onun geyimində bir incəlik, zərəkət, əxlaqi dəyərlər öz əksini tapıb. Elə bu cəhətlər də Şərqi qadını obrazını formalaşdırıb. Baxmayaraq ki, geyimlər dəyişilib, lakin nə zaman Şərqi qadınından söhbət açılırsa, göz önünə məhz gözəlliyini geyimi ilə daha da rəvənqləndirən obraz gəlir.

Əvvəlki səh. 12

O obraz ki, zaman-zaman onda bir özünəməxsusluq olub. Boy, qamət, saç düzümü, geyim və geyim aksesuarları, baş örtüyünün yaratdığı əsrarəngiz görünüş bu obrazın əsas çaları olub. İllər əsrləri tamamlayıb yeni yüzilliyə keçid etsə də, müasirlik yeni əsrlərə lövbərini açsa da, Şərqi qadınının da geyimi müasirləşsə də, lakin bu geyim tərzinin görünüş etibarilə mədəniyyəti, mənəviyyəti, əxlaqı, zövqü, xarakteri özündə əks etdirən tərəfləri yerində qalıb. Bütün bunları isə biz qədim milli geyimlərimizdən almışıq və zaman-zaman çağdaş dövrümüzdə daşımağı bacarmışıq. Ötənlərə nəzər saldıqda bunu aydın şəkildə görmək mümkündür.

Mənbələrdə göstərilir ki, azərbaycanlı qadının geyindiği tumanın uzunluğu, Naxçıvan-Ordubad zonasından başqa, topuğa qədər olurdu. Naxçıvan-Ordubad zonasında qadınlar nisbətən qısa tuman geyirdilər. Tu-

Qadın geyimi. Qazax. 19 əsr.

man 112 taxta müxtəlif naxışlı ipək və ya yun parçalardan tikilirdi. Üst tumandan başqa onun altından geyilən tumanlara ara tumanı deyilirdi. Tumanlar büzməli və qırçınılı olub, lifəsinə tumanbağı keçirilirdi. Keci sapından toxunmuş tumanbağının hər iki başında rəngli ipək və gülbətin saplardan hazırlanmış qotazları olurdu. Tumanlar çitdən tutmuş tirməyə qədər hər cür parçalardan tikilirdi. Tumanın etəyinə başqa parçadan köbə, müxtəlif baftalar, zəncirə və sair tikilirdi.

Bəzi şəhərlərdə qadınlar küçəyə çıxarkən çaxçur da geyirdilər. Çaxçur müxtəlif ipək parçalardan tikilirdi.

Qadın üst geyimlərini daha da gözəlləşdirmək üçün evdə və sənətkar karxanalarında hazırlanmış müxtəlif çeşidli baftalar- sarıma, qaragöz, zəncirə, şahpəsənd mövcud idi. Bunlardan əlavə qızıl və ya gümüşdən hazırlanmış qoza və katibi qoza düymələr də qadın geyimlərinin yaxası boyunca tikilirdi. Köynəyin etəyinə tikmək üçün qızıldan kəsilmiş ətklik və ya midaxil istifadə olunurdu. Bəzən köynəyin etəyinə qızıl pullar tikilirdi. Qadın geyimlərində gülbətin, muncuq, pələk və sair tikmələr də geniş yer tuturdu. Qadınlar arxalıq və ya çəpkənin üstündən qızıl, yaxud qızıl suyuna salınmış gümüş kəmərlər taxırdılar. Onlarla yanaşı, dəri üzərinə gümüş pullar tikilmiş və gümüş toqqası olan kəmərlər də çox geniş yayılmışdı.

Əldə edilmiş materiallara əsasən demək olar ki, XVI-XVII yüzilliklərdə Azərbaycanda yeddi növə yaxın qadın baş geyimi olmuşdur. Bunlardan gözəl, əlvan naxışlı örpəkləri, kiçik narın naxışlı araçqınları, çənə altından bağlanan xəz və ya məxmərdən tikilmiş şlyapaları göstərmək olar. XVI-XVII yüzilliklərdə ən çox yayılmış qadın baş geyimlərin-

Sovet dövrü milli geyimlərimizin sonu oldu

dən biri araçqın idi. Bunlar əsas etibarilə iki cür olurdu: qadın və qız araçqınları. Bu baş geyimlərini qadınlar evdə, həyətdə və qonaqlığa gedəndə geyər, küçəyə çıxdıqları vaxt isə üstəndən əsas etibarilə ağ çarşab örtürdülər. Küçədə çarşabsız gəzməyə adətə görə kiçik qızlara və qarıllara icazə verilirdi.

Qadın baş örtükləri içərisində kəlağayı, müxtəlif örpəklər, naz-naz və qaz-qaz ipək örtüklər xüsusilə geniş yayılmışdı. Kəlağayı Azərbaycanın Şəki, Gəncə və Şamaxı kimi məşhur ipəkçilik mərkəzlərində xüsusi karxanalarda istehsal edilirdi.

Azərbaycanda çarşab əsasən bəzi şəhər və şəhəryanı kəndlərin sakinləri üçün səciyyəvi idi. Evdən çıxarkən qadınlar başdan-ayağa qədər çarşaba bürünürdü. Çarşab bir rəngli atlasdan, dama-dama keci parçadan və müxtəlif çeşidli ipək parçalardan olurdu. Çarşab örtən qadınlar bəzən rübənddən də istifadə edirdilər. XVI-XVII yüzilliklərdə kütləvi surətdə geyilən qadın əlbisələrindən biri də dabana qədər uzanan şalvarlar idi. Kişilərdə olduğu kimi, qadınların da şalvarları ayaq tərəfdən çox dar, yuxarısı enli olurdu.

Əsrlər bir-birini əvəz etdikcə, geyimlərdə də dəyişiklik baş verirdi. Məsələn, XVIII yüzildə Azərbaycan geyimləri də çox rəngarəng olmuşdur. Bakı, Quba, Şamaxı, Qarabağ, Naxçıvan, Gəncə, Lənkəran, Şəki kimi müstəqil xanlıqların əmələ gəlməsi geyim məsələsindən də təsirsiz ötməmişdir. Xanlıqların belə xüsusi çərçivədə, başqa-başqa siyasi və iqtisadi vəziyyətdə yaşamaları geyimin (üzdən də olsa) dəyişməsinə səbəb olmuşdur. Bu dəyişiklik əsas etibarilə geyimin biçimi və silüetində deyil, onun tikildiyi malda və bəzəklərində idi. XVIII yüzildə qadın geyimləri nisbətən daha gözəl və zövqlə hazırlanırdı. Bu əsrin axırlarında Azərbaycanda olmuş səyyah marşal Fon Biberşteyn bu ölkənin qadınlarının və onların geyimlərinin gözəlliyinə valeh olduğunu xüsusi qeyd etmişdir.

Bu dövrdə qadın üst geyimləri üst köynəyi, çəpkən, arxalıq, kürdü, küləcə, ləbbədə, eşmək və baharıdan ibarət idi. Yaşından asılı olaraq qadınların geydikləri köynəklərin rəngi də müxtəlif olurdu. Qızlar və gəlinlər sarı, qırmızı, yaşıl, qoca qadınlar isə ağ və ya qara rəngdə köynək geyirdilər.

Dövrün gözəl biçimli üst qadın geyimlərindən biri çəpkən idi. Çəpkən astarlı olub, belə qədər bədənə kip biçilirdi. Onun yan tərəflərində aşağıda çapıq adlanan qabarıq hissələri olurdu ki, bu da bədənin daha gözəl və fiqurlu görünməsinə imkan verirdi.

Qadınlar arasında geniş yayılmış geyimlərdən biri də arxalıq idi. Arxalıq da çəpkən kimi astarlı və belə qədər bədənə kip biçilir-

cür idi. XIX sonu, XX əsrin əvvəllərdə Azərbaycan qadın geyimləri demək olar XVIII əsrdə olan geyimlərdən ibarət olub. Diqqət yetirəndə gömək olur ki, burada dəyişən məqam yalnız forma və naxışlar, bəzəklər olub. Baş örtüklərinin rəngləri daha da rəngarənglik təşkil edib. Toxuma corablar, naxışlı ayaqqabılar meydana gəlib ki, bunlar da geyimlərin gözəlliyini, zənginliyini təməmləyən elementlər olub.

Geyimlər Azərbaycanın ayrı-ayrı tarixi-etnoqrafik zonalarının lokal xüsusiyyətlərini əks etdirməklə bərabər, eyni zamanda onu geyən şəxsin yaşını, ailə və ictimai vəziyyətini də büruzə verirdi. Cavan qızın və ailəli qadının geyimlərində gözə çarpacaq qədər fərqlər olurdu. Cavan gəlinlər daha gözəl və zəngin geyinirdilər. Qızlar və yaşlı qadınlar

bəzək şeylərindən az istifadə edirdilər. Bax elə bu elementlər xalqın bir nizam-intizama, əxlaqi dəyəərə malik olduğunu göstərən amillərdir.

Bəs bu gün?

Sovet dövrü sona doğru getdikcə, milli geyimlərimizin də sonu çatdı. Artıq Şərqi qadını bu özünəməxsusluğu qoruyub saxlaya bilmədi. Çünki yaşadığımız dövrün ictimai təsiri bizdən yan keçə bilməzdi.

Həm vaxt qədim milli geyimlərimizə tək-cə ucqar kəndlərimizdə yaşlı qadınların əynində rast gələsək də, bu, həmin yaşlı nəsillə də başa çatdı. Artıq o geyimlərə günümüzdə yalnız muzeylərdə, bayram tədbirlərində rast gələ bilirik.

Sovet dövrünün bizə verdiyi geyimlər isə sonrakı dövrlərdə təbii ki, daha da müasirləşməyə başladı. Rəngarənglik, millilik arxivə yollandı. Qısaltmalar, daraltmalar o yerə gəlib çatdı ki, bir də baxdıq, ətklərimiz lap əynimizə yapışıb, uzunluğu isə dizimizin altında qalıb. Elə belə qalsaydı, buna şükür edərdik. Hazırda qısa ətklər (cəmi bir qarış olan), köynəklər (göbək hissəni bayırda qoyan) geyimlər günümüzdə hakim kəsilib ki, bundan əsasən gənc qızlar istifadə edirlər. Maraqlıdır, gənc qız qadın olanda bu geyimi əynindən çıxarırmı, onun üçün başqa geyim forması varmı?..

Həmişə düşünürəm ki, bəlkə də xalqın taleyinə 70 illik o alın yazısı yazılmasaydı, geyimlərimiz də dəyişməyəcəkdi...

(Ardı var)

Mətanət Məmmədova

“2023-cü ilin sentyabrın 19-da Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində Ermənistan hərbi qüvvələri bir sıra hərbi təxribatlar, terror hücumları törətmişdi. Erməni kəşfiyyat-diversiya qrupları tərəfindən Əhmədbəyli-Füzuli-Şuşa avtomobil yolunda terror məqsədilə əvvəlcədən quraşdırılmış minalar partladılmışdı. Bunun nəticəsində Azərbaycan Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının hərbi qulluqçuları və polis əməkdaşları şəhid olmuşdu”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında tarix üzrə fəlsəfə doktoru, Bakı Dövlət Universitetinin müəllimi Ülker Məmmədov deyib. O bildirib ki, Azərbaycan anti-terror tədbirləri həyata keçirməyə başladı: “Bütün təxribatların qarşısının alınması üçtərəfli bəyanatın müdaxilələrinin icrasının təmin olunması və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası quruluşunun bərpa edilməsi məqsədilə lokal anti-terror tədbirləri çox mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Anti-terror tədbirləri cəmi 23 saat 43 dəqiqə çəkdi və erməni separatçıları artıq təslim olmağa məcbur oldular. Qarabağın erməni sakinlərinin nümayəndələrinin Rusiya sülhməramlı kontingenti vasitəsilə müraciətini nəzərə alaraq atəşkəs haqqında razılaşma əldə olundu. Bundan sonra həmin razılaşmaya əsasən Qarabağ bölgəsində yerləşən Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələri, yeni qeyri-qanuni silahlı dəstələri silahlı yerə qoymalı və hərbi postlardan tamamilə çıxmalı idilər. Qarabağda yaşayan erməni icmasının nümayəndələri dəfələrlə

“Onlara regionda qalıb-qalmamaq barədə qərar vermək şansı verildi”

Azərbaycanla görüşdən imtina etmişdilər. Bir gün davam edən anti-terror tədbirlərindən sonra bizim təyin etdiyimiz görüş nöqtəsi, məhz Yevlax şəhərində görüşməyə mə-

bur oldular. Həmin görüşdə artıq separatçı rejim ləğv edildi. Qarabağda yaşayan erməni sakinlərinin reintegrasiyası məsələləri müzakirə olundu. Onlara regionda qalıb-qal-

mamaq barədə müstəqil qərar vermək şansı verildi. Sentyabrın 28-də Qarabağın separatçı rejiminin rəhbəri qondarma rejimin ləğvi ilə bağlı sənəd imzaladı. Beləliklə 24 saatdan az bir müddətdə həyata keçirilən anti-terror tədbirləri nəticəsində separatçı rejim

ləğv olundu, Azərbaycan dövlət suverenliyini tamamilə bərpa etdi”.

S. Hüseyinli

“Qarabağ iqtisadi rayonuna 2 milyard 254 milyon 400 min investisiya qoyulub”

“İşğaldan azad olunmuş bölgələrimizdə hal-hazırda böyük quruculuq işləri gedir. Bu quruculuq işləri bir zərurət idi”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında iqtisadçı-ekspert Elman Sadıqov deyib. O bildirib ki, ermənilər oranı 30 il ərzində səhraya, xarabalığa çevirmişdilər: “Amma biz bu quruculuq işlərinin hal-hazırda birinci mərhələsini görürük. Birinci mərhələyə zəruri infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, yolların çəkilməsi, evlərin tikilməsi, tunellər, kommunal xidmətlərin təşkili, rabitə xidmətlərinin təşkili və sair aiddir. Bu birinci mərhələdə işlərin xeyli hissəsi görülmüşdür. Təkcə 2023-cü ildə Qarabağ iqtisadi rayonuna 2 milyard 254 milyon 400 min manat məbləğində investisiya qoyulub. Şərqi Zəngəzura isə 2023-cü il ərzində 4 milyard 11 milyon investisiya qoyulub. Bu, əlbəttə, yaxşı rəqəmlərdir, təqdirəlayiqdir və bunların əksər, böyük hissəsi məhz infrastruktur layihələrinin, həm də evlərin tikintisi, məskunlaşmanın təmin olunması, iqtisadi dillə desək, işçi qüvvəsinin formalaşmasına xidmət edir. Çünki məskunlaşan əhali həm də gələcəkdə işçi qüvvəsidir.

Məskunlaşan əhali orada gələcək üçün istehlakçısıdır. Əhali, istehlak olmasa, əlbəttə ki, yollar, biznes heç kimə lazım olmaz. Nəticə etibarilə həm evlərin tikilməsi, əhalinin

köçürülməsi “Böyük Qayıdış” dövlət proqramının yerinə yetirilməsi vacib bir istiqamətdir, digər tərəfdən isə infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi vacib istiqamətdir. Bu da gələcəkdə həm də biznesin təşəkkül tapmasına dəstək olacaq. Çünki yollar, kommunal, rabitə xidmətləri, infrastruktur layihələri olmasa həmin bölgədə biznes də olmaz”.

Onun sözlərinə görə, növbəti mərhələ isə sürətli şəkildə biznesə keçiddir: “Bu mərhələdə fabrik, zavodların, emal müəssisələrinin tikilməsi, qurulmasıdır ki, bu da müəyyən dərəcədə bir çağırışıdır. Çünki burada köçürülən əhalinin sürətli şəkildə həm də işlə təmin olunması məsələsi var. İkinci məsələ isə orada biznes dövryyəsinin sürətli şəkildə yaranması məsələsi var ki, məskunlaşma daha sürətli olsun. Bu da çox önəmli məsələdir. Üçüncü məsələ də oraya qoyulan vəsaitlərin bir müddətdən sonra dövlət büdcəsinə müəyyən yollarla geri qaytarılmasıdır. Əlbəttə, hazırda qoyulan vəsaitlərin müəyyən hissəsi dövlət büdcəsinə, orada işləyən şirkətlərin mənfəət vergisi, işləyən sakinlərin gəlir vergiləri şəklində, Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişləri şəklində geri müəyyən dərəcədə qayıtması təmin olunur. Xüsusilə, yerli istehsal olunan tikinti materialları məsələsi, dövryyənin artması, həmin material-

ları istehsal edən müəssisələrin gəlirlərinin, mənfəət vergisinin artması dövlət büdcəsinə artımları təmin edən əsas amillərdir. Amma düşünürəm ki, ən əsas artım, gözlənilən inkişaf biznes və iqtisadiyyat sahəsində olacaq. Burada turizm sahəsi çox önəmlidir. Kənd təsərrüfatı sahəsində təkcə əkin-biçin deyil, həm də emal müəssisələrinin formalaşması, konserv zavodları buraya aiddir. Söhbət şərabçılıqdan gedirsə, xüsusilə Zəngilan və Füzulidə üzümçülük vaxtı ilə çox yaxşı olub. Oranın özünün özünəməxsus dadı var. Ağdam konyakının vaxtilə böyük nüfuzu olub, brend kimi tanınıb.

Biz yavaş-yavaş biznes mərhələsinə keçirik. Biznes mərhələsində isə dövlətin rolu azalır. Çünki dövlətin əsas vəzifələri infrastruktur layihələrinin tikilməsi, orada infrastrukturun formalaşdırılmasıdır. Biznes məsələsində isə dövlət birbaşa iştirakçıdan tənzimləyici iştirakçıya çevrilir. Tənzimləyici iştirakçı dedikdə oraya cəlb olunan investorların, iş adamlarının oradakı biznes mühiti çərçivəsində fəaliyyətinin təmin olunmasıdır. Burada ən önəmli məsələlərdən biri növbəti mərhələlərdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarındakı biznesin inkişafının, oranın tanınması, turizm cəlb və sair ölkəmizin də digər turistik bölgələrinə təsiri gözlənilir. Yaxud da, əksinə ölkəmizin digər turistik bölgələrinə gələn şəxslərin Qarabağ və Şərqi Zəngəzura turlarının, yaxud onların oralara gətməsinin təmin olunması da növbəti mərhələnin əsas məsələlərindən biri olacaq. Bir turist bir ölkəyə gətdikdə orada maksimum şəkildə həmin ölkənin görməli yerlərini görməyə çalışır ki, bunun təmin olunması və Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının da buraya cəlb olunması önəmlidir. Nəticə etibarilə həm Şərqi Zəngəzur, Qarabağa, həm də ölkəmizin digər bölgələrinə müsbət təsiri gözlənilir”.

Söylü Ağazadə

“Bədii ədəbiyyat ideoloji silaha çevrilmişdi”

SOSIOLOQ DANIŞDI

“Bədii ədəbiyyatın insan, cəmiyyət həyatında rolu misilsizdir. İnsanın sosiallaşmasında təkcə ailə və məktəbin deyil, eyni zamanda bədii ədəbiyyatın böyük rolu var. Bu baxımdan ədəbiyyat uzun müddət müxtəlif cəmiyyətlərdə quruculuq prosesi, insanın formalaşması prosesi üçün alət kimi istifadə olunub. Sovet İttifaqında “Sovet adamı” kimi anlayış formalaşmışdı və bu proses ədəbiyyat üzərindən həyata keçirilirdi. Bu baxımdan Sovet ədəbiyyatı da sözügedən missiyanı öz üzərinə götürmüşdü. İdeoloji, mənəvi işlər ədəbiyyat üzərindən həyata keçirilirdi. Bu baxımdan ədəbiyyatın insan həyatında, insanın dünyagörüşündə, cəmiyyətə yön verməsində müstəsna əhəmiyyəti var”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında sosioloq Üzeyir Şəfiyev deyib. O bildirib ki, Sovet İttifaqından sonra artıq post-Sovet məkanında ədəbiyyatın missiyası, öhdəlikləri dəyişdi: “Artıq ədəbiyyat qarşısında heç bir vəzifə və öhdəlik qoyulmurdu. Bundan sonra artıq Azərbaycan ədəbiyyatında da araşdırmalar hiss etməyə başladım.

Hazırda sürətli informasiyalar əsrində yaşayırıq. Rəqəmsal cəmiyyət isə şübhəsiz ki, insanların həyat tərzinə, dünyagörüşlərinə təsir göstərir. Sovet dövründə isə bədii ədəbiyyat təşviq olunurdu, çünki bunun vasitəsilə qurulan cəmiyyəti yönləndirirdilər. Bədii ədəbiyyat ideoloji silaha çevrilmişdi. Rəqəmsal cəmiyyətdə isə insanların həyat tərzini və düşüncələrini dəyişdi. Bədii ədəbiyyata isə fərqli yanaşma və maraq başladı.

Hazırda isə çox geniş ədəbiyyat nümunələrinə maraq azalıb. Həmçinin çox təsirli ədəbiyyat nümunələri də getdikcə azalmağa başlayıb. Zəfərlə başa çatan 44 günlük müharibədən sonra gənc yazarların işğaldan azad olunmuş ərazilərə ezam olunması və şərait ilə daha yaxından tanış olmaları yaxşı olardı. Bunun nəticəsində müharibə mövzusunda çox gözəl bədii nümunə yarada bilərdilər. Lakin müharibənin bitməsindən sonra gördük ki, yaradılan əsərlər həmin dövrün təsərrüfatını tam özündə əks etdirə bilmir. Hesab edirəm ki, bu istiqamətdə hələ də təsirli bədii nümunə ilə rastlaşmamışıq. Bu gün ədəbiyyat daha mühüm əhəmiyyət kəsb etməlidir. Cəmiyyətdə oxu mədəniyyətini artırmaq üçün görkəmli ziyalıların, məmurların vasitəsilə təşviq etmək olar. Poster və reklamlar vasitəsilə də bədii ədəbiyyata marağı artırmaq olar. Nəzərə almaq lazımdır ki, bədii ədəbiyyat mənəvi-əxlaqi dəyərlərin təbliğində böyük yer tutur”.

Səbina

Qlobal istiləşmə: saniyədə 4 Xirosima bombası!

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Uzun illərdir ki, alimlər qlobal istiləşmə səbəbindən planetdəki canlıların yarısının öləcəyi barədə xəbərdarlıq edirlər. Zaman keçdikcə iqlimin dəyişəcəyi və getdikcə daha çox anomaliyaların meydana çıxacağı barədə proqnozlar özünü doğruldur. Bunlar niyə baş verir və bununla bağlı nə etmək olar? Adi bir insan bu anomaliyanın düzəldə bilirmi? Biz dünyanı xilas edə biləcək iqtidardayıq?

Qlobal istiləşmə prosesi artıq başlayıb, orta iqlim göstəriciləri daim dəyişir. Hesablamalara görə Yer artıq istixana qazları adlanan sənaye emissiyaları səbəbindən 1,2 dərəcə istiləşib. Proses 1880-ci ildən, yeni sənaye inqilabından əvvəl başlayıb. İstixana qazları sənayedən əvvəl də var idi. Bunlar vulkan püskürmələri, meşə yanğınları və hətta canlı orqanizmlərin nəfəs almasıdır, yeni bu normal bir prosesdir. Amma sənayenin təsiri o qədər böyüdü ki, proses daha sürətlə getdi. Əslində 1,2 dərəcə o qədər çox olmasa da, alimlər dörd il əvvəl, əlavə istilik və enerji baxımından temperaturun 1,1 dərəcə artmasının saniyədə dörd Xirosima bombası partlayışına bərabər olduğunu bildirmişdilər.

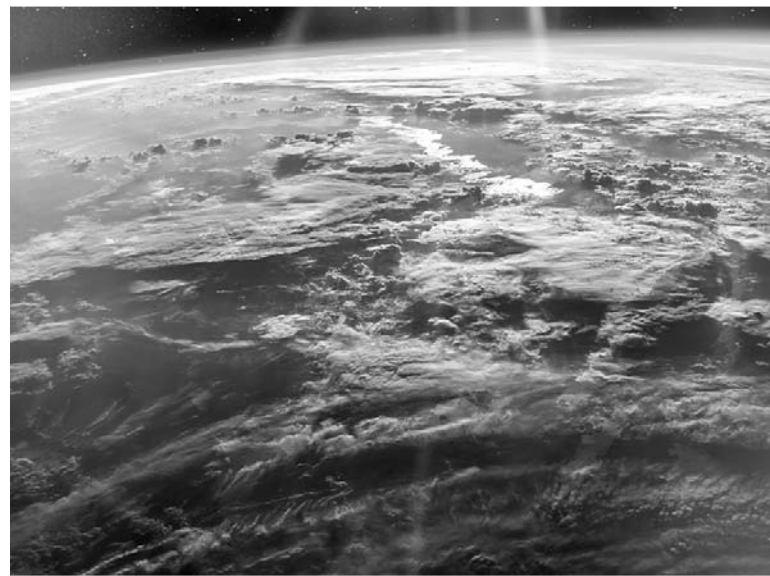
Emissiyaların artmasının səbəbləri kömür, neft və qazın yanması, meşələrin qırılması, heyvandarlıq məhsullarının artımı, gübrələrdən azot oksidi emissiyaları, avadanlıq və məhsullardan flüorlu qazların çıxmasıdır. 1980-ci illərdən bəri hər onillik əvvəlindən daha isti olur. Ümumiyyətlə, alimlər planetin temperaturunun 2 dərəcəyə qədər artmasının fəlakətə səbəb olacağını deyirlər. Kənd təsərrüfatında problemlər olacaq, bəzi heyvanlar tələf olacaq, ümumiyyətlə, istiləşmə bütün ekosistemlərə təsir göstərəcək. Planetin müxtəlif yerlərində hava anomaliyaları daha da pisləşəcək ki, bu da insanların həyatına təsir göstərəcək. Alimlər gözləyirlər ki, dünyanın bəzi yerlərində yağış az, bəzilərinə daha çox, üçdə birində isə eyni miqdarda

da yağış yağacaq, lakin daha güclü və qısamüddətli olacaq. Belə anomaliyalar quraqlığa və daşqınlara səbəb olacaq. Necə ki, biz bunu artıq müşahidə edirik.

İndi problemlərdən ən çox əziyyət çəkən əsasən kasıb ölkələrdir. BMT-nin məlumatına görə, son on ildə hər il orta hesabla 23,1 milyon insan təbii fəlakətlərə və onların nəticələrinə görə öz evindən, yurdundan köçmək məcburiyyətində qalıb. Bu, həmçinin daha çox insanın yoxsulluq həddinə düşmə riskini artırır. BMT-yə görə, qlobal istiləşmə səbəbindən hamının gec-tez qarşılaşacağı problemlər çoxdur. Bu problemlər tropik və subtropiklərdə kənd təsərrüfatı üçün təhlükənin olması, əhəlinin yağış sularından asılı olduğu bölgələrdə yağışın azalması, tropik və subtropik bölgələrdə malyariya və digər xəstəliklərdən ölüm halları artması, buzlaqların əriməsi və müvafiq olaraq dəniz səviyyəsinin yüksəlməsi, bu da sahilələri ərazilərin su altında qalmasına səbəb olması, meşələrin təhlükə altında olması və s. dir.

Təbii fəlakətlərə görə, artıq ev sığortası halları artıb. Çünki evlər sel və ya meşə yanğını nəticəsində zədələyə bilər. Zamanla qlobal istiləşmə artacaq və açıq havada işləmək dözülməz hala gələcək. İnşaatçılar, dənizçilər, yanğınsöndürənlər və kənd təsərrüfatı işçiləri əziyyət çəkəcəklər. Temperaturun yük-

səlməsi ilə əlaqədar olaraq insanlar kondisioner və ventilyatorlardan daha çox istifadə etməli olacaqlar və elektrik enerjisi haqqı bahalaşacaq. Çiçəkləmə dövrü daha uzun olacaq, bu da allergiya və astma kimi tutmaların artmasına səbəb olacaq. Temperatur yüksəldikcə daha çox insan hipotermiya (yüksək bədən istiliyi) və günvurmada əziyyət çəkəcək.

Hazırda təbiətdəki bitkilərin dördü üçü tozlanma üçün böcəklərin köməyindən istifadə edir, lakin həşərat növlərinin 41%-i yox olmaq təhlükəsi altındadır, bu da tozlanma prosesinin azalacağı və tə-

biətin yaşıllıq nisbətinin düşəcəyi deməkdir. Güclü tufanlar və güclü yağıntılar su ehtiyatlarının, o cümlədən içməli su mənbələrinin çirkənlənməsinə səbəb olacaq. Temperatur yüksəldikcə bəzi təyyarələr istiyə tab gətirə bilməyəcək. 2015-ci ildə alimlər hesablayıblar ki, həddindən artıq istilər təyyarələrin qalxma çəkisini məhdudlaşdırı bilər.

Qlobal istiləşmə istiqamətində ekoloqlar orta temperaturun dəyişməsinə qeyd etməyə başladılar 1975-ci ildən bəri kifayət qədər fəal mübarizə aparılır. İqlim dəyişikliyi ilə bağlı ölkələrin işini tənzimləyən ilk sənəd 1992-ci ildə qəbul edilib - BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çər-

cucluğunu artırmaq və kömür zavodlarından istifadəni azaltmaq, 60%-ə qədər elektrikle işləyən avtomobillər istifadə etmək şərtidir. 2035-ci ildə satılan elektrik yük məşinlərinin payını 50%-ə çatdırmaq, bütün sənaye elektrik mühərrikləri və soyutma sistemləri üçün ən yüksək enerji səmərəliliyi sinfini təmin etmək öhdəlikdir. 2040-cı ildən etibarən elektrik enerjisi istehsalından sıfır emissiyaya nail olmaq, 2020-ci ilə nisbətə neftin yalnız 50%-ni istehlak etmək, aşağı emissiyalı aviasiya yanacaqlarının payını 50%-ə qədər artırmaq əsas prinsiplərdəndir.

Sənədlərin öhdəliklərinə görə 2050-ci ilə qədər dünya elektrik enerjisinin 90%-dən çoxu bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə etməklə istehsal edilməli, bunun da 70%-dən çoxu külək və günəş enerjisindən əsaslanmalı, ağır sənayenin 90%-dən çoxu ümumiyyətlə istixana qazları buraxmamalıdır. Həmçinin bina və tikililərin 85%-dən çoxunu karbon neytrallığı üçün hazırlamaq hədəflənir.

Müxtəlif ekspertlər, ekoloqlar alimlər yaşllaşdırma və daha yaşıl bir dünya üçün müxtəlif variantlar təklif edirlər: avtomobillərdən velosipedlərə keçid, birdəfəlik qablarıdan və plastik məhsullardan istifadəni dayandırmaq, tullantıları azaltmaq, elektrik enerjisindən qənaət etmək, dəbə uyub geyimləri tez-tez yeniləməmək, elektrikli nəqliyyat vasitələrinə üstünlük vermək, bərpa olunan enerji mənbələrinə keçmək,

nağdsız ödənişdən istifadə etmək, daha çox bitki qidaları yemək, xarab olan cihazları atmaq əvəzinə təmir etməklə tullantıları azaltmaq.

Bir tərəfdə biznes və maliyyə qazancları dayanır, digər tərəfdə dünyanın gələcəyi. Hər bir insanın bu gün etdiyi seçimlər gələcək üçün çox vacibdir. İllər keçdikcə resurslar həmişəkindən daha qiymətli olur. Buna laqeyd yanaşmağı dayandırmaq və dünyanı qorumaq vaxtıdır.

Lalə Mehralı

Bakıdakı tozlu hava neçə gün davam edəcək?

Bakıda və Abşeron yarımada-sında, eləcə də Xəzər dənizi sahili boyu yerləşən rayonlarda havada müşahidə olunan tozun miqdarı artıb və hazırda normaldan 4-4.5 dəfə yüksəkdir.

Bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin rəsmisi Gülnarə Abbasova bildirib.

Onun sözlərinə görə, havada müşahidə olunan toz meteoroloji şəraitlə əlaqədar transsərhəd xarakterlidir və Türkmənistan ərazisindən Azərbaycana daxil olub.

Xidmət rəsmisi bildirib ki, tozlu hava şəraitinin meteoroloji vəziyyətdən asılı olaraq yaxın iki gün ərzində davam edəcəyi gözlənilir.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Kərəm Aktürkoğlu “Benfika”ya keçdi, “Qalatasaray” 12 milyon avro qazandı

İstanbulun “Qalatasaray” futbol klubunun 25 yaşlı forvardı Kərəm Aktürkoğlu komandanadan ayrılıb. “Fanatik.com.tr” idman saytının yazdığına görə, dünən milli komandanın düşərgəsini icazəli şəkildə tərk edən Türkiyə millisinin üzvü Portuqaliyaya gedib. Burada “Benfika” klubu 25 yaşlı futbolçu ilə 5 illik müqavilə imzalayıb. Portuqaliya klubu artıq futbolçunu transfer etdiyi barədə rəsmi açıqlama yayıb. K.Aktürkoğlunun transfer qiyməti isə 12 milyon avrodur.

Qeyd edək ki, Kərəm Aktürkoğlu 2020-ci ildən “Qalatasaray”da forma geyir. Cari mövsüm o, 6 matçda 2 qol və 3 məhsuldar ötürmə ilə yadda qalıb.

TƏBRİK EDİRİK!

Fatiməni 13 yaşının tamam olması münasibəti ilə nənələri Sürəyaya və Xeyrənsə, babası Elşən, bibiləri Zərifə və Nəzakət, dayısı İlkin, atası Teymur və anası Gülnar ürəkdən təbrik edirlər. Ona səadət və xoşbəxtlik dolu ömür arzu edirlər.

Bacısının həyatını xilas etmək üçün 106 kiloqram arıqladı!

qoyulub və ona yeni böyrək lazım olub. Metyu dərhal donor olmaq üçün qeydiyyatdan keçsə də, həkimlər onun artıq çəkisi səbəbindən orqanını bağışlaya bilmədiyini bildiriblər. Çünki artıq çəkisi olan potensial donorlar cərrahi komplikasiya riski altındadır və çəki də uzun müddət ərzində qalan böyrəyin funksiyasına təsir göstərir.

Pis qidalanma səbəbindən kökələn Metyu arıqlamaq üçün bir ildə 8 min dollar xərcləyib. Artıq çəki ilə mübarizə aparmasına ona xüsusi qrup kömək edib.

İngiltərədə 24 yaşlı Metyu Flanaqan adlı gənc donor olmaq və bacısı Emmanın həyatını xilas etmək üçün 106 kiloqram arıqlayıb. Bu barədə “New York Post” nəşri məlumat yayıb.

Qıza böyrək çatışmazlığı diaqnozu

ELAN

Neftçala rayonu Xəzər Bələdiyyəsinə məxsus, Xəzər kəndində yerləşən 300 ha torpaq sahəsinə dair DƏDRX-nin 13 saylı Şirvan Ərasi İdarəsi tərəfindən tərtib edilmiş 31.10.2017-ci il tarixli 80701200514 reyestr nömrəli A N 205763 blank nömrəli plan və ölçü itdiyi üçün etibarsız hesab edilsin.

Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən Ramazanov Rauf Cavanşir oğluna verilmiş 408378 sayılı üzvlük vəsiqəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700